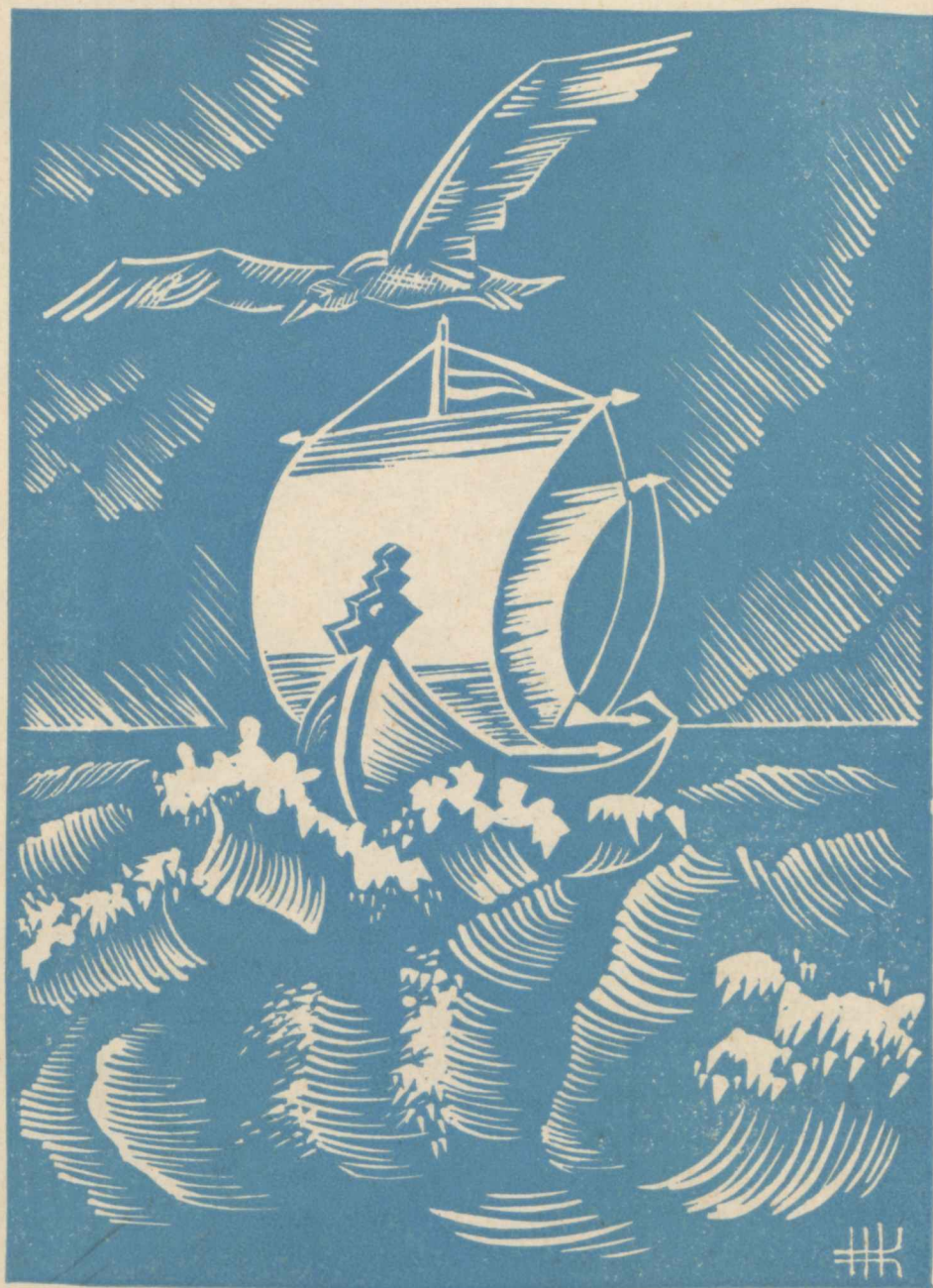

MURD- LAINED

1936

1937

SISU: E. Klaassen — Kajakas, marulind! K. Kuldkepp — Meie kodu. Koolijuhataja soov õpilaspererele. P. Kohandi — Usk ja teadus ületagu tõkked. A. Eller — Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated. E. Üksti — Kord kõnelesid raamatud... L. Kreek — Kaotatud kodu. R. Marlei — Töörõõm. L. Kreek — Öö väikelinnas. H. Jürist — Vanaaasta õhtul. I. Tõnso — Kilde talverõõmudest. L. Saar — Kaugelt kannavad mind ikka jälle mõtted... L. Kooskora — Mälestusi algkoolipäevilt. J. Kelder — Vabaduse ended. Suleviskeid meie tuusadest. E. Aleve — Kas olla või mitte olla? H. Kvarnström — Tahtejõu tähtsus. Vanameister Oskar Luts — siin ta on. Isamaa auks — alati valmis! Humanitaarring. Spordiring. Tiivustagu see auhind tahet — olla alati parimaks klassiks koolis! Laskesport. Kroonika. L Ü G ja L K arvudes.

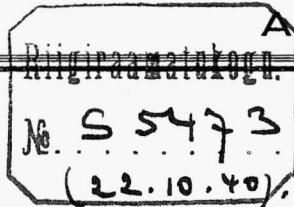
LÄÄNEMAA ÜHISGÜMNAASIUMI JA
KESKKOOLI ALBUM

MURDLAINED

1936/37

Aprillis

VI aastakäik

Sf 5671

ELIISE KLAASSEN
V keskk.-kl.

Kajakas, marulind!

Kajakas, tormilind,
armastan sind!
Võideldes maruga
jääd ikka võitmata.
Oled ju tormilind,
armastan sind!

Kajakas, merilind,
imetlen sind!
Mässaku ulguveed,
tead ikka õiget teed.
Oled ju merilind,
imetlen sind!

Kajakas, marulind,
julgusta mind!
Süda nii muretseb;
elutorm araks teeb.
Oled ju kartmatu,
julgusta mind!

Kajakas, vetelind,
täida mu rind
lootuse uuega,
lind valge kuuega!
Meri su kodumaa,
tervitan sind!

Kajakas, õhulind,
kõrge su lend!
lgatsen sinule
järgneda kõrgele.
Tiivusta, juhi mind,
kõrgustelind!

Meie kodu.

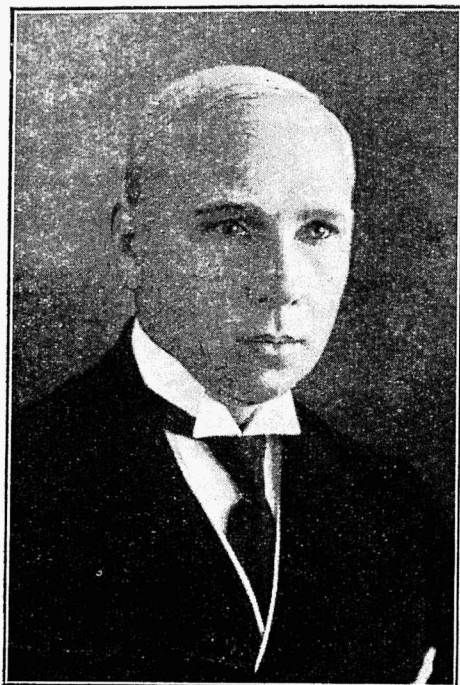
Särav päike taeva sinas
heidab helgeid kiiri alla,
elujõud kõik päästes valla,
kuni kustub kuldses viinas.

Eesti kodu päikse kullas,
Eesti vili mustas mullas,
kasvab Kalevite künkail,
Viru ranna kaljurünkail.

Vabaduse leek siin loidab
kuni meile päike koidab!
Tundkem rõõmu sellest, kaimud,
et meid hoidmas haldjad, vaimud!

Kasvav Eesti noorte malev,
töotab seista kodu rajul,
raudselt kõigil ohu ajal,
nagu seisis kange Kalev!

Koolijuhataja

SOOV

õpilasperele.

*Sooviksin, et minu õpilastele kunagi ei
kustuks idealism ning armastus kõige selle
vastu, mida nimetame tarkuseks, diskretsuseks
ja iluks. Et eluteed nad rajaksid endile usi-
muse, viisakuse ja kohusetundega ja et meeles
oleks neil alati: au, isamaa ja kodu.*

12. märtsil 1937.

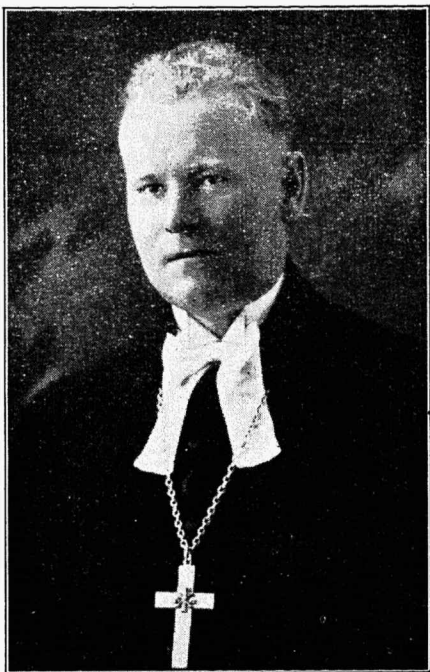
A. Ühsti

Usk ja teadus ületagu tõkked!

„Ja tema väravaid ei panda
mitte lukku päeval, sest sääl
ei ole mitte ööd.“

Johannese ilmut. 21, 25.

Oleme tihti hilistunud koju tulles õhtu-
tunnil ja seisame suletud värava ees. Siis
selgub: võti oleks vajalik olnud kaasa võtta!
Kui aga öö on tormine ja pime ning sisen-
dab ootajasegi pimedusvarje, siis otsib

ootaja oma hingest valguskiirt, et see võiks
tasandada ja pehmendada öö võimust.
Ja see sünnibki. Aga õnnistatud päikese-
kiirega hinges ootajale tuleb viimati maja-
kaaslane, kellel on võti. Ja ta laseb ootajagi
sisse. See võimaldab pääsemise ööst mu-
gavasse kodusse, kuhu iga inimene püüab
ka kõige lihtsamal ja vaesemaski olu-

korras. Kas ei ole niisugune unistus jõuliselt
igal inimesel noorelt südame lähedane.
Teades, et valgus peab olema meie päralt,
et õitsev maa peab olema meie ja et päi-
kegi oma särava kuulub meile...

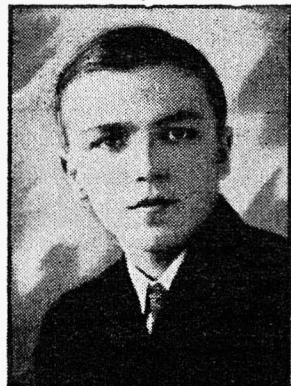
See on meie nooruse kodu ja kevad-
maa. Tuhanded tunded ärkavad südames
ja hinges... Paljudel noortel loomisrõõm
ja seda täie õigusega. Sisemisest valgusest
ja selle võidust pimedusvarjude üle peab
iga edasipüüdev noor teadlikuks saama,
peab ärkama. Aga mitte ainult kauges
luule- ja muinasjutuvallas, vaid aeg nõuab
reaalsust ja praktilisust tegutsemises. Kust
leida aga võti selleks, mis avab ukseid ja
väravad niihästi kõrgesse elu unistusvalda
kui ka tegelikuks väärtuslikuks eluks?
Või isikliku elusaatuse kiuste ja materjalse
kitsikuse tõttu paljudel pigemini suletakse
väravaid, milleni püütud? Ei, kuldsed va-
badusväravad meie armastatud kodumaal
seisavad lahti kõikjale ja kõigile. Aga üle
selle avanevad nägematud, kord suletud
paradiisväravad inimkonnale õnnistatuse
ja väärtuslikuks eluks. Neid avab usk
Kõigevägevamasse, teaduslik edasipüüd-
mine ja vabanemine kõigest sellest, mis
takistaks inimest tema teel edu suunas.
Selle võimaldab igavene vaimu vabadus,
mille kroonib igavene Jumala Vaim. Siin
ei tunne meie ühtegi riivi ega lukku, vaid
kõik särab viimistletud ja täideläinud mõ-
tete õnnest ja võidust. Sest sellel pühitsetud
ja õnnistatud elutasapinnal ei ole enam ööd.
Kõik särab ja liigub Jumala kirkuses.
Sellele tasapinnale tõstab aga meid Jumal.
Ja meie ise aitame igaüks oma jõukohaselt
ja annetekohaselt kaasa usu ja teaduse
kaasabil. Palugem selleks jõudu ja õnnis-
tust Jumalalt!

ARNOLD ELLER

V gümn.-kl.

Alljärgneva tööga tuli Läänemaa
Ühisgümnaasiumi V klassi õpilane
Arnold Eller 23. jaanuaril 1937. a.
üleriigilisel abiturientide kirjandite
võistlusel kolmandale kohale, saa-
des auhinnaks 75 kr. ja diplomi.

Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated.

Iga rahva majanduselu suuna määravad mitmesugused tegurid: maa geograafiline asend, pinnaehitus (sellest oleneb suurel määral liiklemisteede rohkus ja suund), kliima, loomastik, taimestik, maapõuevarad, rahva arv ja omadused, nii füüsilised kui ka vaimsed, ja rahva ajalooline areng ning kultuuritase.

Kui vaadelda ja hinnata neid looduslikke ja geograafilisi tingimusi, mis on aluseks Eesti rahvamajandusele, siis võib eeldada siin eeskätt põllumajanduslikku ja ka tööstuslik-kaubanduslikku rahvamajandust.

Nii on see olnud ka senini Eesti majanduse ajaloolise arengu jooksul. Varasemalgi arenemisastmel on meie majandus kandnud peamiselt põllumajanduslikku ilmet ja kogu tema arenemise käik oli suunatud esijoonel järjest suurematele põllumajanduslikele saavutusile. Nii on Eesti ühes teiste Läänemere ääres asuvate naabermaadega juba keskaja lõpust alates tuntud „viljamaana“, kust Rootsi ajal (XVII sajandil) ja Vene ajal (XVIII ja XIX s.) viljarikkail aastail teravilja ja sellest ümbertöötletud saadusi (viina) väljagi veeti.

Sel ajajärgul meie põllumajanduses kehtiv sunnismaiste talupoegade sund-

töö ja kahe-kolmeväljaline põllukasutus-süsteem pidurdas vägagi tunduvalt meie põllumajanduse produktiivsemat arengut. Eeltoodud asjaoludest johtusidki paljud reformid põllunduses ja arvukad talurahva seadused XVIII s. lõpul ja XIX s.

Rohked uuendused maakasutamise ja harimise alal, talupoegade olukorra parandamised (päris- ja teoorjuse kaotamine, maade päriseks müümine talupoegadele) töid põllumajandusse uue hoo ja arenemiselevuse. Otsustava pöörde meie põllumajanduse arenemissuunas kutsus esile Asutava Kogu poolt 10. X 1919. a. väljaantud Maareform, millega likvideeriti suurmaapidamine ja siirduti väikemaapidamisele.

Meie eduka põllumajanduse eelduseks on eeskätt kaunis viljakas põllupind ja võrdlemisi pehme ning keskmiselt niiske kliima. Hoolsa töö ja harimise tagajärjel annab meie põld rahuldavat saaki, millest jätkub mõnel aastal väljaveoksiki.

Nii on Eesti majanduslikult kujunenud eeskätt põllumajandusemaaks, milline suund on domineeriv nii praeguses rahvamajanduses kui ka lähemas tulevikuski.

Käsikäes põllundusega on arenenud meil ka karjandus (piima-, hobuste-,

sigade- ja lammastekarjandus). Karjanduse arengut soodustavad heina- ja karjamaade rohkus. Viimasel ajal on hakatud loomatoidule lisaks kasvatama põldudel rohkesti loomasöödavilju (põldheina ja loomasöödajuurikate all oli meil 1934. a. 218 378 ha ehk 21% külvipinnast). Viimastel aastatel on erilist rõhku pandud hea piimakarja aretamisele, mille tagajärjel on meil tõusnud piimalehmade arv, eriti aga piimatoodang (1924. a. võrreldes 100%-lt 163,3%-le).

Metsade rohkus (kasutuskõlblikku metsa on 21% Eesti kogupinnast) eeldab ka selle kasutamist majanduslikuks otstarbeks, andes rohket materjali väljaveoks (80.000 — 100.000 standardit aastas), toorainet paberi ja mööblitööstusele ning tööd metsatöölisele.

Põllunduse ja karjanduse kõrval on meil juba keskajast peale arenenud ka tööstus, alul peamiselt käsitöö linnades (tsunftid ja gildid), kuna suur- ja vabrikutööstus tekkis palju hiljem (XIX s. keskel).

Et tööstus saaks tekkida ja areneda, selleks peavad olema teatud eeldused (toorained ja jõuallikad). Kuna meil tähtsamad tööstuslikud toorained (raud jt. metallid) ning jõuallikad (kivisüsi) puuduvad, siis ei domineeri meie majanduses ka tugevam tööstuslik suund. Tööstuse, kui meie majanduse sekundaarse haru, tekkimist on põhjustanud mitmete maapõuevarade ja jõuallikate olemasolu. Nii on Põhja-Eestis Jõhvi ja Rakvere ümbruses rikkalikud õlikivi leiukohad, kaevandused ja tööstused (Kohtlas, Lüganasel). Teistest maapõues leiduvatest toorainetest, mille tööstuses tulevikus võib olla suurem tähtsus, tuleks nimetada: paasi, dolomiiti, sinisaue, kipsi ja peent, valget räniliiva.

Eesti geograafiliselt soodus asend Läänemere idarannikul, mis on üleminnekualaks tööstuslikust, enamarenenud

Lääne- ja Kesk-Euroopast vähemarenenud Ida-Euroopasse, pakub soodsaid eeldusi kaubanduse tekkimiseks ja arenguks. Kaubavahetaja osas ida ja lääne vahel esines meie kodumaa juba orduajal. Hiljem Vene ajal oli transiitkaubandusel tähtis osa meie majanduses. Hea ja odav veeteed soodustab ka paljude kodumaal puuduvate tööstuslike toorainete sissevedu (puuvill, kivisüsi). Sisekaubanduse arendamiseks on lisaks veeteedele ehitatud rohkesti maanteid ja raudteid (1447 km üldpikkusega).

Nii on Eesti majanduselu areng suundunud peamiselt põllumajandusele ja karjandusele, milleks meil on kõige soodsamad eeldused. Nende kõrval on arengut ja lootust tõusu näha ka metsanduses, vabrikutööstuses ja kaubanduses.

Eelnimetatud tegurid ja eeldused moodustavad ka baasi Eesti majanduselu tuleviku väljavaadetele.

Suurendades põllupinda soode ja rabade ülesharimisega ja pannes suuremat rõhku põlluväetusele, võime tulevikus loota suuremat põllusaagi hulka, millega käsikäes suureneks ka põllumajandussaadustest ümbertöödeldavate produktide hulk. Loomasööda vilja kasvupinna ja saagi kasvamine ja loomade tõuaretus mõjuksid edendavalt meie karjandusele.

Rikkalikud õlikivi tagavarad Põhja-Eesti rannikul (5,5 miljardit tonni) ja looduslike jõuallikate (kosed, jõad, turvas) lubavad tulevikus suuremat tööstuse tõusu. Lähemas tulevikus seisab ees Eesti elektrifitseerimine, mis omakorda mõjub soodustavalt rahvamajandusele.

Neid mitmeid looduslikke ja geograafilisi aluseid kokkuvõttes võib ennustada, et Eesti majanduselu arenevad tulevikus paralleelselt ja ühevõrdselt nii põllundus ja karjandus kui ka tööstus ja kaubandus.

Kord kõnelesid raamatud...

Illekimbuke käes, lähenesid arglikel sammel kaks kodutütar eesti lugupeetud naisele pr. Linda Eenpalule, kes kõneles rahvale ilusal suvipäeval Haapsalu varemeis. Neis lilledes peitus talle palju tänu ja lugupidamist...

Mõne päeva pärast tõi kirjakandja ilusa väärtusliku raamatu „Koguteos Anna Haava, Miina Hermann ja Aino Tamm“ kodutütrele mälestuseks pr. Eenpalult.

Milline üllatus! Ja rõõmul polnud piiri. Sügavas südamesopis pesitseb rõõm veel praegugi. —

Tükike aega kulus raamatu lehitsemiseks, tuntu ja tundmatu osaliseks lugemiseks, piltide vaatlemiseks, ja pisut hiljem korraldas kodutütar hoolsasti ümber kogu oma isikliku raamatukogu. Uusim raamat asetati aukohale „Kalevipoja“ kõrvale. Ta oli suurim kaustalt, seepärast pidi ta olema riiulil esikohal. Kogu „muinasjuttude pere“, „Looduse kuldraamatud“, lastenäidendid, isegi karuonu olid huvitatud tundmatu raamatu sisust.

„Kalevipoeg“, kes tundis oma väärtust ja suutis seni võistelda iga eesti raamatuga, oli lugupeetum teiste raamatute hulgas. Pääle oli ta pisut haavunud, et tema asukoht anti teisele. Ta esines sooviavaldu-sega kogu raamatukogu ees korraldada

koosolek, kus uus raamat refereeriks, milline väärtus peitub tema sisus. Kõik nõustusid sellega, isegi uus raamat.

Koosolek, mille vastu tunti suurt huvi, avati. Nii tagasihoidlikult armsa häälekõlaga selgitas „Koguteos“, et tas on jooni kolme suure eesti tütre, Anna Haava, Miina Hermann ja Aino Tamme elutööst ja ta on ilmunud neile tänu- ja lugupidamise avaldamiseks nende 70. eluaastal. Nad on töötanud oma rahva keskel. Esimene neist on luuletanud oma isamaale, kodule, ligimesele, teine on köitnud helindeis lapsi ning vanu, ja kolmas on ilusa lauluga pannud helisema hingi kodu kui ka välismaal, mis kaudu paljud on õppinud seal tundma meie kodumaad. Oma kõne lõpul ütles ta, et tal on häämeel viibida siin selle kodutütre raamaturiiulil õilsate raamatute keskel; eriti hästi tunneb ta „Kalevipoja“ väärtust ja hindab seda kõrgelt, sest viimane toob meile sõnumeid Eesti vanemast ajast, kuninglikust rahvast, kalevite kangusest ja Linda — ema armastusest.

Tormine kiiduavaldus järgnes referaadile ja kõik nõustusid, et „Koguteos“ on väärtuslik ning võib püsida nende hulgas. Isegi „Kalevipoeg“ leppis koha vahetusega.

Ühel vaikselt õhtul asetas kodutütar „Kalevipoja“ jällegi endisele kohale.

LINDA KREEK

II keskk.-kl.

Kaotatud kodu.

Sääl, kus algab kaasik suur ja mühav,
kodu kullane mul oli siis.
Teda varjas metsasüli kohav,
uinulauluks oli tormi viis.

Paitavalt ja helgelt paistis päike,
taevas sinisem kui mujal oli sääl.
Rõõmsalt jooksin ma, sest rind ei väike
muret tundnud kodukopli mäel.

Nüüd on möödunud need helged päevad;
aastad läinud mööda hulgana.
Aga mälestused ikka jäävad
kuldsest kodust sooja leegina.

Töörõõm.

uldkollase vahtra okstes sädistab väike „hallivatimees“ — varblane. Ta algab aina uuesti ja uuesti. Kui viis on läbi vurristatud, lendab ta äkki minema, riivates kollast lehte, mis tõukehoost vallalastuna liugleb otsekui suure, laialisirutatud tiibadega liblikana porisele kamarale.

Säält nad tulevad, kaks kurnatud töömeest, langeva päikese kiiri tulvil täis silmad. Isesugune rõõm helgib nende silmist ja läbistab nende väsinud lihaseid, ent tööst kurnatud käed muutuvad veelgi töödihkavamaks. Nad tulevad, vanem mees, Andreas, keda rahvas lihtsalt Andrusena nimetab, raskete pastelidega ja noorem, väikeste kamassidega, ees. Mõlemad astuvad mõõdukalt ja raskelt tööinimese kombel, kirved õlal ja vanemal saag kaenlas.

„Tuleval kevadel, kui tuleb kündja ja keerab kummuli kogu selle maalapi, siis külvame kaeraseemet peale,“ ütleb noorem täismehetõsiduse ja häälega. Noorem, nimega Margus, astub kiirelt ja isegi veidi keksleva sammuga ning välimuse järgi otsustades võib öelda, et ta on teise tulija poeg.

Andrus arutab pääs igasuguseid mõtteid. Ta näeb oma vaimusilma ees nagu terendusena tuules lainetavat kaerapõldu.

„Külvame ka kunstväetist päale, et oleks rohkem rammu. Las siis kasvab, nii et sinine müür tõuseb kaskede ladvuni.“

Andrus ei vasta, end Marguse arutused loovad või kergitavad ta silmi ette uue pildi. Ja juba näebki ta sinist ja lainetavat kasvujõus olevat viljapõldu, kus kaarte pääd küünivad kaskede ladvuni; näeb vilja kollaseks ja küpseks muutuvat, näeb aunadesse laotuna, siis kuuleb masina vurinat, kuuleb, kuidas puhtad, kuldsed terad sahinakotti voolavad; ta näeb salvedes vilja kerkivat, mis näib talle suure kokkutuisa-
nund hangena.

Peagi sammuvad nad üle kollase vaiba, mille on moodustanud vahtra laiad lehed. Suur pikakarvaline koer jookseb neile vastu, hüppab vanema mehe najale ja pistab oma külma nina vastu töömehe karmi kätt ja seda teeb ta otsekui märguandeks, et teda peab nüüd silitatama. Ning koe-raga koos tõttavad kaks puruväsinud meest tupp, asetades tööriistad kööki.

„Nüüd on siis välistöödega sel aastal lõpp,“ lausub perenaine rõõmsalt muiates ja hakkab sööki lauale kandma.

Nad hakkavad sööma ja kuuma supi aur tõuseb halli sambana igauhe taldriku kohalt üles. Nende krobedad sõrmed hoiavad lusikast kui uppuja õlekõrrest kinni. Soe toit muudab tööst kurnatud keha soojaks ja kaovad korduvad külmavärinad, mis läbistavad keha kogu päeva. Nad, Andrus ja Margus, söövad vaikides nagu tundmatud võõrad, otsekui polekski nendel millegi üle vestelda. Nad tunnevad rääkimata, et kogu nende elu on saavutanud seda, mida kord noorena, tulvil nooruse jõudu ja tarmu, mõteldi ja unistati. Kui palju pikki raskeid aastaid, mil nagu raugeda tahtva tarmuga sunniti end tõhe ja lõpuks siiski on võidetud too töö, mis alul otsatu näis olevat. Need väsinud käed, mis kõigutasid haljast kirvest, saavad uut rammu, uut, otsekohe kui raugemata jõudu. Nood tungivad ja eluvajalikud soovid on täidunud, kuid nõudnud ohvriks, vastutaksuks, hõbedat Andrusena juukseis. Silmad vaatavad ikkagi kuidagi kellelegi trotsivalt — vist tööle, ja iga viga leiab oma tegijalt paranduse!

Ent kuigi talle on pähe tikitud hõbedat, käed krobelised ja rakkus, pole kustunud veelgi tast töötahe. Ta sööb aeglaselt, ringi vaadates kord välja ja siis jälle teistele sööjatele. Ta on mõttesse vajunud ja ta hallivärvilisest silmist võib lugeda, et ta mõtleb endisile ajule ja sellele suurele tööle, mis ta selle talu heaks on teinud.

Nagu raske võitlus näib kõik!

Noorte tuisupäadena said nad, praeguse Vaigu talu peremees ja perenaine, talu siia, teistest eraldatud, sookolkasse. Algul oli vaid lapike mustendavat põldu ja väike kõssi vajunud majahütike. Soo elas, männid kohisesid vihaseks, kui nägid omi hävitajaid tulevat hobusevankriga oma kompsude ja kolidega. Esimesil hetkil, heites pilku sellele põlisele laanele, ütlesid nende huuled vaikselt: „Ei sellest laukast asja saa!“

Ning nagu lootuse kaotanud pugesis nad väikesest avausest hurtsikusse, mille väikesed ja nõgist määrdunud toad olid täis lämmatavat rõsket õhku ja väga madalad. Purunenud aknaklaaside asemele oli

pandud lauatükid, mille vahelt talvine külm õhk tihti sisse puhus ja tuba jahutas.

Ehkki eluase oli vilets, oli asunik siiski rõõmus, et ta on koha saanud, on omandanud eluaseme, kus masinana võib tööd teha ja siis lõpuks tööst väsinuna igaveseks puhkama jääda. Kohe hakkas ta tiidsasti tööle ja peagi nägi ta, kuidas soolaukaist pruunikas rabavesi kadus, vajudes teadmata kuhu.

Juba kevadel vara hakkasid veesooned nirisema ja soo asus end „ehtima“ kättejõudva kevade vastu — siin-seal lõi juba mõni kink haljendama ja varased kevadlilled, sooja päikese mõjul, olid pugunud juba mullapõuest välja. Tuhandeid linde tuli oma endisile pesituspaigule, et otsida üles oma vana pesa ja alata uut lõbusat elu, kuid nad leidsid eest lageda uudismaa. Nad häälitsevad kurvalt ja rahulolematult, kuid teadmata kellega nad ei olnud rahul, kas inimese või Loojaga.

Päev-päevalt rühkis vaene asunik tööd teha ja samm-sammult laienes põllupiir. Ta töötas püsivalt ja väsimatult. Ikka vähemaks ja hõredamaks jäid kõrged sooseljaked, nende kumerad harjad raiuti maha ja saha läikiv tera oma nigela jõuga keeras kummuli pruunika soomulla. Rasked soomaad kraavitati; kaevati kraavid ojani, mis eemal loogeldes oma sängis vulises.

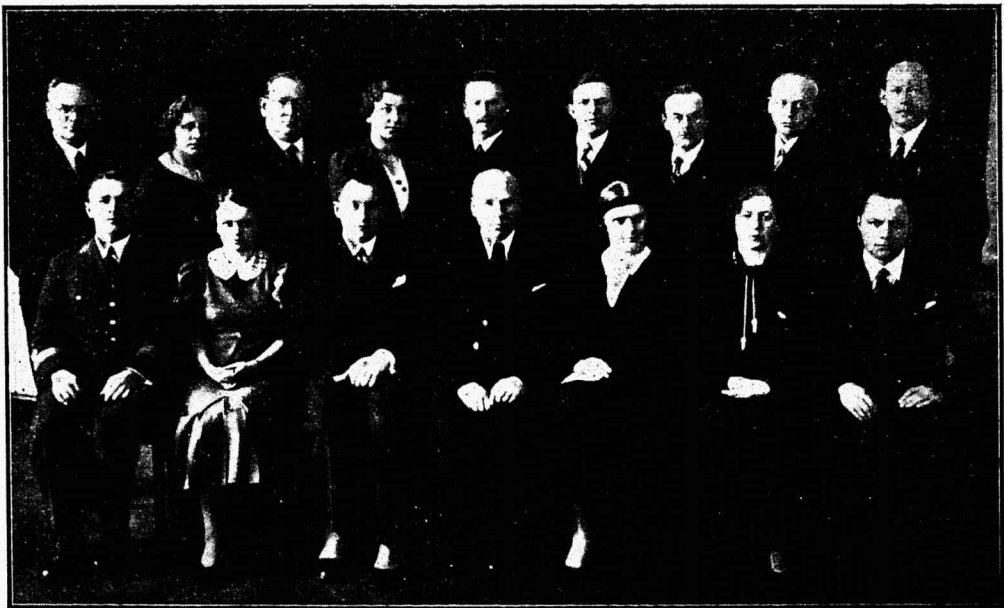
Iga aastaga suurenes kraavide pikkus, just samuti nagu iga aastaga pikemaks ja suuremaks kasvas ta poeg Margus. Tihti tuli väike poeg isa juure ja küsis, tõsiselt isale silma vaadates: „Isa, kas sul palju veel tööd on?“

Palju? Too oli selline küsimus, natuke naiivne, natuke veider, et isa ei teadnud esiti vastatagi — ta polnud kunagi selle üle mõelnud, kui palju tal veel tööd on. Tal polnud tähiseid ette seatud, milleni töötada, nagu polekski tööl lõppu ning andis oma uudishimulikule pojale vastuseks: „Niivõrd palju, et sina pead selle ükskord lõpetama. Kui sirgud, raiud metsa viimased põõsad ja teed iga metsatuka all oleva maa viljakandvaks.“

Sääl täna nad kahekesi söövad, vaikes ja nohisedes. Neil pole täna aega, et rääkida sellest, mis on neil hinges. Nad tunnevad et tänane päev on liiga lühike; seda kõike tuleb kõnelda algusest — esimesest kirvelöögist kuni viimasele ja see võtab väga palju aega. See rääkimine peab läbistama ilusaid ja murelisi hetki ja ühtlasi peab läbima ka neid raskeid päevi, kus õhtuti raugelt ja puruväsinult koju tuldi!

Nad lõpetavad söögi, ja kuna nad on liialt väsinud, poevad nad kohe pehmeisse voodesse. Peagi nad uinuvad, imeline, otsekui määratu suur rõõm — töö rõõm rinnas!

Õppenõukogu 1936/37. õ.a.

Istuvad vasakult: ltn. O. Uluots, E. Särm, dr. J. Seimar, dir. A. Üksti, A. Üksti, O. Arumaa, K. Karus. Seisavad: C. Kreek, dr. M. Pung, L. Jüris, A. Kask, K. Kooskora, H. Sirk, N. Nikonovitš, E. Proffen ja H. Roosimägi. Pildilt puuduvad: L. Kaal, P. Kohandi ja G. Jürist.

Õö väikelinnas.

Sajab. Lägivad tänavakivid,
eemal huilgab rongi sireen.
Autotuled kiirgavad een
saadet kiiresti sööstuvast kerest.

Mustast linikust taevas on kaetud,
pole tähti, tume on öö.
Väikelinnas pea algabki öö,
raskeist pilvist ja tuulist ta laetud.

Merel tormavad rahutud veed.
Vahus lendleb kajakaid parv.
Veel mõni vihmapiisk harv
katab vihmast läikivat teed.

Vanaaasta õhtul.

Igal vanaaasta õhtul valmistab meie suurimat rõõmu õnnevalamine. Ka sel aastal ootasime kannatamatult, kunas tuleb isa ja ütleb: „Nüüd, lapsed, hakkame tina valama!“

Viimaks jõudis kätte see silmapilk. Isa tuligi meie juurde ja andis igaühele meist tinatüki ning ütles: „Noh, lapsed, tulge nüüd tina valama!“

Vend jooksis ruttu oma sahtli kallale, et võtta säält varem valmis pandud katkiläinud tinaloomad ja lisandada need tinatükile, sest tal oli arvamus, et mida rohkem tina, seda rohkem õnne.

Ma panin paar vana tinasõdurit taskusse ja mõtlesin: „Ega seegi paha tee, kui need oma tinatükile lisaks tina valamise pannile viskan.“

Ainult õde leppis isalt saadud tinatükiga.

Esimesena valas vend. Ta viskas oma tinavaranduse pannile ja isa hoidis panni tule kohal.

Pikkamööda hakkas tina sulama. Kui tina oli täiesti sula, siis isa heitis sula tina järsu liigutusega veega täidetud vaagnasse. Susisedes langes tina vette. Ärevusega

ootas vend oma õnne kujunemist. Kannatamatult haaras ta selle järele ja tõmbas veest välja eeljäaaegsele koletisele sarnaneva eseme. Mina uurisin seda igast küljest ja ütlesin: „See on dinosaurus,“ ja tahtes venda hirmutada lisasin hauahäälega: „See paneb su nahka veel sel aastal!“

„Mis sa kiusad!“ sähvas vend. „See on ju viikingite laev.“

Juba viskas isa ka minu õnnetina vette. Tina jahtudes võtsin huviga selle kätte: lennuk mis lennuk, võta või jäta! „Sellega lendan ma veel kaugele!“ ütlesin ma hoo-beldes. „Ja tuled alla nii kui vene kirves!“ tähendas vend mürgiselt.

Õe õnnetinal oli nii umbmäärane kuju, et keegi ei osanud seletada, millega ta sarnaneks.

Sääli kutsus meid ema jõulupuu juurde, millel särasid küünlad. Istusime jõulupuu all mängides ja vesteldes.

Korraga ütles isa: „Kuulake!“ Pikkamööda kõlas kaksteistkümmend kella-lööki. Need löögid olid vana aasta surmakellad. Soovisime üksteisele hääd uut aastat. Väljas aga helisesid kirikukellad ja kuulutasid kõigile uue aasta algust.

INGRID TÕNSO

IV keskk.-kl.

Kilde talverõõmudest.

Maa on kaetud valge, pehme lumega nagu vatiga, mis sätendab ja kiirgab päikese käes nagu briljantide väljak. Loodus on pidehtes. Kõik puud on kaetud paksu, tiheda lumevaibaga, mille raskuse mõjul nad on sügavale alla kummardunud. Suundun suuskadega metsa poole, lõhestades pehmet, õrna lund, kuhu jäävad kaks sügavat haava. Lumi sahiseb mu jalgade all ja pea kohal sätendab päike. Metsas on kõik vaikne ja rahulik. Ainult siit-sealt tõuseb mõni vares kraaksudes õhku, jättes järele lumesaju puude okstelt. Põiklen suuskadega puude ja põõsaste vahel. Libisen kilgates alla suuremalt künkalt. Juhuslikult silman jänese jälgi ja nii ekslen tundide kaupa sätendaval lumel nägemata ühtegi hinge.

* * *

Jääl aga kihab elu, mis on vastandiks metsa vaikusele. Noor ja vana, väike ja suur — kõik on jääl. Mässav ja tormitsev vetepind on külma raudseis ahelais. Jää on peegelsile, ilma ühegi konaruseta, millel on ju rõõm uisutada. Noorte näod õhetavad rõõmust ja soojusest. Juhtub ka äpardusi: üks kukub, teine komistab, kuid ega seegi suuremat viga tee. Varsti juba unneb see ja sõit läheb uuesti üle jää. Iseäranis ilus on jää õhtul, kui kuu hõbedased kiired sädelevad jää sinisel pinnal.

* * *

Koolis on vahetund. Õpilased seisavad salkades ja räägivad. Nii mõnigi vaatab kurvalt õue, kus sajab pehmet, valget lund. Nagu liblikad, keha sinisest kristallist ja tiivad õisvalged, langevad nad maapinnale.

Ikka rohkem ja rohkem tuleb neid. Tahaks välja, pehmesse, valgesse lumme!

Tunnid on lõppenud. Nüüd ruttu, ruttu riidesse ja siis välja. Oi, kui palju lund on maas! Kuidas kõik sätendab ja kiirgab! Agaramad valmistavad lumepalle, et parajal ajal neid teistele visata. Aias on poisikesed teinud lumest kindlused ning sääälüüakse ägedaid lahinguid. Lumepallid vihisevad nagu kuulid kõrvadest mööda. Mõnigi tuleb päris valusasti näkku. Kuid ega sellest midagi ei ole. Tubli poiss kannatab kõik ja võitleb ennastsalgavalt.

Teises aia nurgas tütarlapsed valmistavad juba lumememme ja varsti seisabki ta pidulikult: luud käes, porgand ninaks ja söed silmadeks.

* * *

Pääle lõunat kihab kelgumägi kelgutajaist. Kilgates sõidavad lapsed alla suur-

tel ja väikestel kelkudel, salkades ja üksikult. Mägi on liig järsk! Väike poisike kukub kelguga uperpalli ja jääb lamama, jalad ulatudes hangest välja. Teiste abiga paistab varsti poisikese naerul nägu hangest. Kas ta nutab? Oo, ei! See teeb kõik vaid lõbu. Uue ja suurema hooga läheb sõit mäest alla. Suure vaevaga tiritakse kelk märke ja jälle algab uus sõit. Nii kilkavad ja möllavad lapsed pimedani.

* * *

Need on meie Põhjamaa laste talverõõmud. Rõõmud millest pole aimu lõunamaalasel. Nad ei näe kunagi siidpehmet lund ega virmaliste loitu. Neil on vaid alatine kuumus ja kõrvetav päike. Neil puudub vaheldus karge talve näol. Olen rõõmus, et olen Põhjamaa laps ja võin nautida talverõõmu.

LEMMI SAAR

V keskk.-kl.

Kaugelt kannavad mind ikka jälle mõtted...

Rändas... Rändas läbi paljude tundmatute maade. Nägi palju päikesepaist ja ilu, kuid nägi ka palju udu, tormi, murresid. Oli lõbus ja õnnelik omal teekon-

nal, läbides päikeseküllaseid orge, ületades päikesest säravaid mägesid. Oli kurb ja õnnetu nähes siin ja seal vaesust ning viletsust. Oli kurb kihutades sõidukitega läbi uduste metsade pimedail, vihmaseil

päevil. Oli jällegi rõõmus siirdudes tuledes säravasse suurlinna ellu, liikumisse... Ent siis valdas teda kojuigatsus, valdas teda nii, et ei leidnud võõrsilt enam rahuldust. Ta igatses näha vanemaid, igatses näha omakseid, armsaid sõpru ja tuttavaid. Igatses näha kodutalu, ta nurmi ja välju, ta kuusikuid ja kaasikuid... Igatses kuulda lõokeste sillerdusi kodutalu põldude kohal, ööbikute laulu vaikseil kevadõhtuil kodutalu kaasikus... Ja ta silmade ette kerkisid pildid kodust...

— Päike on loojunud. Kaskede ja toomeõite lõhn täidab õhku. Veel on kuulda üksikute lindude häälitsusi. Kostab karjakellade tilin ja lehmade ammumine: kari jõuab koju. Paugatab toauks ning trepile ilmub ema, lüpsik käes. Ikka ta näost paistab heasüdamikkus, lahkus ja rahulikkus. Kergete sammudega, väsimust tundmata sammub ta üle õue karjaaeda...

— Öö jõuab. Lõppenud on päevane töö. Talu puhkab. Kevadöö hämarusse kaovad majad, puud, põõsad. Ainus häälitseja on ööbik, kes lõhnavas toomingapõõsas väsimatult laulab...

...On heinaaeg. Niidul läigivad vikatid niitjate käes. Üks lõök — ja jälle variseb hulk rohtu. Ei halastata lilledele, ei

kõrtele: kõik mis ette juhtub, niidetakse maha. Seal järsku hüppab konn kellegi niitja vikati ees. Kostab karjatus: „Pea-aegu oleksin su maha löönud!“ Kuid konn vaid väikese ehmatusega ruttab edasi...

Mõne päeva pärast on loog kuiv, hästi kuiv. Kiiresti asutakse rehadega tööle. Palavusest hoolimata välguvad nobedasti rehad. Ja õhtuks on metsaalune täis heinasaadusid...

* * *

Jõudis koju rändur. Jõudis koju päikeseküllasel päeval. Sammus mööda jalg-

rada, mis viis läbi lainetava rukkipollu. Õrn tuulehoog jahutas rändaja väsinud nägu, kui ta silmad agaruse ja väsimatusega vaatasid sinna, kus asus kodu; vaatesid seda kohta, mis peitis endasse hellad lapsepõlve mälesused, kaunid nooruse aastad... Lõppes rukkipoold. Kodutalu seisis täielikult ta silmade ees. Seisatas rändaja. Seisatas kui altari ees. Käed koostusid, huuled sosistasid palveid ja tänusõnu Kõigevägevamale...

L. KOOSKORA

IV gümn.-kl.

Mälestusi algkoolipäevilt.

studes soojel ja vaikseil suveõhtuil aias pingil, ümberringi lillede uimastav lõhn, kerkivad mõttes esile nii paljud mälestused, meenuvad minevikust mõnedki imelised, ilusad hetked.

Hea, seletamatult mõnus on olla, tunda rammestavalt magusat lillilõhna. Kaldaäärses pilliroos häälitseb üksik lind, õrnalt ja monotoonselt. Lõpetab ja algab jälle. Tasa saladuslikult kahiseb pilliroog. Merelt kostab üksikuid hääli, mõlalööke, kuskil mängib grammofon. Tänaval — kellegi sammud, rahulikud, rütmilised, mõned kilked ja hüüded jalutavailt noorilt, ning siis on terve väike supellinn suikunud unne.

Selles vaikusel meenuvad mulle lapsepõlve muretud päevad. Kujutlen, mõtlen, kas oli see kõik nii? Isa, ema ja kool ning mu sõbrad, kas mäletan neid veel hästi? Parimad mälestused on mul algkoolipäevilt,

kuna siis oli kõik nii ilus ja uudne, kõike tuli veel õppida tundma ja hoolega uurida.

Mäletan, kuis asusin vara hommikul isa saatel ja ema heade soovidega kooliteele. See varasügisene hommik oli eriti ilus. Taevasina paistis mulle sinisemana kui tavaliselt, tolmune maantee lookles nagu valge pael, ojagi oli nagu hõbedane niidike põldude ja aasade sügisese nukruses. Olin puhtais rõivais, uued kingad jalas ning uus pael juuksepatši otsas. Olin uhke ja tore omateada ja teistegi arvates. Väike õeke sosistas sõstrasilmade särades: „Oi, oled sina, Eevi, täna tore!“ — „Olen,“ vastasin siis iseteadvat ja rahuldatult. Et teisedki mu toredust tähele panid, tõstis veelgi mu uhkust. Õueväravast sammusin välja, pea uhkelt püsti, isaga sammu pidades. Kuid kui vaatasin tagasi ja nägin ema uktsel seisvat ja lehvitavat, tundsin kurgus midagi umbset, takistavat. Selle aga surusin tagasi,

sest suured inimesed ei nuta ega lase iial paista oma tundeid. Ja et ma nüüd suur olin, selles ei kahelnud ma põrmugi. Vaikides astusime isaga teel. Koolimaja läheduses nägin isa-ema kõrval teisigi lapsi kooli kogunevat.

Koolimaja oli pikk, laastkatusega valge hoone, mis asus keset alevikku, suures avaras hoovis. Hoovis jooksid juba paljud lapsed lõbusalt mängides. Astusime koolimaja trepi poole, nüüd juba isa tükk maad ees ja mina arglikult järel. Ma tundsin südames midagi imelikku, peaaegu seletamatut hirmu, mida olen tundnud mõnel korral pärastki. Isa avas ukse ja meie ees laius pikk koridor, mille tagumises nurgas asuva ukse ette isaga läksimegi. Mul oli hirm ja ma haarasin ägedalt isa kuuest kinni, mille üle mõned lähedalseisvad lapsed naersid, nagu ei oleks nad ise iialgi esimest korda üle kooliläve astunud. Tolles toas, mille lävest nii raske oli üle minna, eksamineeriti mind ja veel kaheksat teist last. Prillidega paks „onu“, meie koolijuhataja, ja üks noor preili võtsid meid lahkesti vastu. Mind kästi lugeda kukega aabitsast, mida ma juba koduski hästi tundsin, ning siis me kirjutasime ka veidi tähti. Minul läks hästi ja koolipreili silitas naeratades mu pääd. Nähes higipisaraid mu otsaesisel läikivat, küsis ta: „Mu väike tüdruk, miks sa nii kartsid?“ Mina aga ei osanud midagi öelda, tegin vaid oma kniksu ning tormasin õues ootava isa juurde. Vaevalt olin jõudnud isale seletada, et ma hästi oskasin, kui kuuldus mingisugune kõlin. Ma ei olnud iialgi enne sellist häält kuulnud ja ei omistanud sellele suurt tähelepanugi, kuid isa seletas, et see olevat kell, millega õpilasi kutsutakse koolitööle. Järgnesin teistele lastele koolimajja, kuna isa jäi mind õuele ootama. Ühe ruumi ukseil ilutsesid suured numbrid „üks“ ja „kaks“ ning sinna ma siis sammud seadsingi. Klassis oli palju pinke ja lapsed arutasid elavalt, kuhu istuda. Märkasin naabertalu Hiljat ning liginesin talle. Otsustasime siis ühes pingis istuda. Natukese aja pärast ilmus ka koolipreili koolijuhatajaga ja tutvus meiega. Teise klassi lapsed tõusid kohe püsti, kui

õpetajad ilmusid ja meiegi järgisime nende eeskujule pärast vähest kaalutlemist. Meile seletati pisut kooli korda ning anti raamatute nimestikud. Sellest öeldi esimeseks päevaks küllalt olevat ja siis võis igaüks koju minna.

Läksime isaga kodu poole ja nüüd oli mul palju jutustada oma esimesist koolimuljeist. Koduvärvavas jooksis uudishimulikult õnnitlema ja küsitlema õeke ja emagi ilmus naerunäol mind vastu võtma. Kogu selle tähtsa päeva ma veetsin kõndides õues, põldude vahel ja oja kaldal, uued riided seljas, kingad jalas. Ema küll ei tahtnud lubada, kuid isa lõi naerdes käega: „Las lipata, esimene tähtis päev tal!“ Vaatasin oma kärsitul jalutuskäigul põlluveeri, vaatasin ojaäärset salu ja mulle näis, et kõik oli muutunud. Või olin ehk ise muutunud? Paigad, kus enne olin mänginud ja vallatlenud, ei tõmmanud enam ligi, ei meelitanud ega huvitanud. Vahepeal oli isa käinud poe juurest mulle raamatuid toomas ja oma ringreisult koju jõudnud, oli mul palju vaadata ja sorida.

Esimesed päevad koolis olid nagu tutvumiseks ja siis algas tõsine töö. Koolis meeldis mulle ülihästi. Räägiti, seletati ja õpetati uut, senitundmatut ning see oli väga huvitav.

Kuid kui tulid sügisesed saju- ja rajuilmad, kui pladises järjest vihm, mis muutis suvise tolmurohke tee sõidukeile läbipääsmatuks porimükkaks, siis oli tuju tihhti halb. Kooli tulla kolm kilomeetrit ning olla läbimärg, kooliski istudes külmetada, kõik see mõjus halvasti terviselegi. Talvel hea saaniteega aga sõitsin nagu saks kooli. Isa sõitis igal hommikul alevisse, kus tal oli mõningaid asjatoimetusi, ning pärastlõunal läksin ma jalgsi koju. Mäletan, et ükskord mind „kinni jäeti“ ühe väikese üleannetuse pärast. Hoolimata oma mehisest meelest, ma ei suutnud hoiduda valusaid pisaraid valamast. Oli kangesti häbi. Koolipreililgi läks süda haledaks ja ta laskis mu otsekohe koju. Olin nii õnnelik, et peaaegu hüpates tõttasin minema.

Esimene jõuluõhtu koolis jättis minusse kustutamatu mulje. Suur, särav ja kaunis-

tatud seisis kuusk ühes saalinurgas ning meie lapsed laulsime, silmad säramas nagu küünlahelk, ilusaid jõululaule. Suuremad õpilased mängisid näidendit. Ning pärast tuli tore jõuluvana pika, pika valge habemega, suur kotitäis ilusaid kinke ja maiustusi. Mul oli nii lõbus tuju, et pärast õhtul isa-emaga koju sõites lustlikult laulu lõin.

Tuli suvevaheaeg ning minu ainus ootus oli jälle kooli minna. Ei jõudnud kuidagi ära oodata koolitöö algust sügisel.

Esimene kooliaasta oli huvitavaim, aga pärastised sarnlesid üksteisega, kõik mälestused neist on nagu segunenud ja ühte sulanud. Algkooli õppeaastaist mäletan ka veel viimast hästi. Esimene ja viimane — algus ja lõpp — on mulle selgesti meelde jäänud.

Tunnen, kuis õhtu jaheneb. Öö laskuv uduline äratav mõtisklusist. Pean lahkuma

aiast ning ühtlasi oma mõtisklusist. On amugi aeg juba puhkama heita. Suur suveöö kuu, kuldne ja naeratlev, tõuseb, kastetiligad säravad pärlidena — helgivad salapäraselt. Aed on nagu muinasjutt, ei ühtki häälightsust, ainult harva sahisevad lehed. Lilled noogutavad tasa, rahulikult nagu unes omi päid. On tunne nagu võiks avaneda mõni õiekobar ja lasta välja hõljuva, õrna lillevaimu, kes kaob ja haitub suveöö selgesse õhku.

Aeglaselt sammun toa poole, seisatan veel trepil, mõtted minevikust nagu hoiaksid mind tagasi, nagu meelitaksid mind endi juurde. Kuulan jälle üksiku linnu, ainsa, kes ei puhka, häälightsust pilliroos, ikka ja jälle, lakkamatult... Kas siis tema ei puhkagi? Võib-olla meenutab temagi möödunud aegu ja ehk ongi need viisid tema mineviku lõbusate ja kurbade hetkede meenutused.

JOHANNES KELDER

V gümn.-kl.

Vabaduse ended.

Nurmed, põllud, metsad ja väljad on eredas, kuumas juunipäikeses; kõrge sinetus on helge ja pilvitu. Keev leitsak lasub lämmatava vaibana kogu ümbrusel; õhk on raske, rusuv — nagu alati enne äikest. Vaikne, — leht ei liigu, heinakõrski ei paindu. Tasa, nagu vargsi kõhiseb õitsev, põuast kolduv rukkinurm kui sahisev siid. Maapind on kuiv, paatunud, muld kõrvetavalt kuum; vähimgi iiling paneb liikuma tohutuid tolmupilvi taamal sinendavate, päikeses virvendavate metsatukkade poole.

Maardu mõisa põllule veetakse sõnnikut. Kägisedes, raske vedamiku all kaeblikult ägades, tammiste telgede ragisedes, nagisedes veerevad vankrid põllule. Talupoegade lahjad, luised, kehvast toidust jõuetud hobused veavad venitades, lihaste sirutades, kõõluste kangestudes, visalt, järeleandmatult. Tümisedes ronivad jämedad puurattad kõval kesapõllul tööjärje poole. Inimesed ja loomad on väsinud. Töö algas hommikul varasel puhtel. Vargsi, tüdinenud pilkudega piilutakse päikese kõrgust ja rehkendatakse lõunaaja kaugust, et saaks pisut hinge tõmmata, hankida uut jõudu kaasavõetud aganaleivast ja vesisest piimast.

Töötatakse vaikides, masinlikult, ei ainustki sõnakest, ei tuttavale ega lähemale naabrile. Ei minutikski seisatust, hetkekski puhkust ega asjatut ajakulu. Kiiresti, kiiresti suruvad vaimutüdrukud hargid uude hobusemehe poolt koogitud lasso ja riputavad selle õhukese korrana tolmusele kesamullale laiali, rammuks ja jõuks sügisel maapõue pugevale ivakesele. Nende tolmust ja päikesest peagu mustaks pargitud näod on tõsised, elutud, paistab — nagu ei liigukski need käbedad käekesed inimjõul, tõugatud omast tahtest, vaid oleks nagu osakesed suurest masinavärgist, mida veab käima võimas mootor — mõisnik oma teraskarmi vägeva rihma — kupja abil.

Mehed, sünged, näod kurbtõsised, tühendavad sõnatult, vaid kuuldavalt nohisedes vankrid ja sõidavad uuesti puuratate õnelt tümisedes, asside kiljudes, redelitel parisedes üle nurme mõisa, et tõsta suurest tallist uus koorem vankrile ja küütida rammuks mõisniku, kõikvõimsa isanda, talupoegade jumala ja kuradi seemnepõllule.

Kaap kuklas, jäme oksiline kepp käes, habe hooletult sassis, klanimata, kaabuserva alt ripnemas korratud tokerdunud juukse-

kahlud, mis kipuvad silmi matma, käib kubjas kui karjane ümber laialise lambakarja, vaimutüdrukute salga.

Häda sellele, kes juhtus ta teravalt piidleva pilgu all viivuks seisatama või selga sirutama! Nii mõnelgi olid juba tuttavad ta oksilise valusad vordid; meelsasti ei soovitud neid teist korda maitseda.

Aadu, noor, sale ja sihvakas teopoiss, aasta üle kahekümne, tühjeneb vankri ja asub tagasisõidule. Ta on esimest aastat mõisatööl; tugev, tarmukas — täis elujulgust, jõuküllust, otsekohesust ja energiat. Elu mõisas tundub talle uudisena. Igal sammul ta puutub kokku uute kommetega, senitundmatute eluviisidega, uue korraga, — kõik on hoopis teissugune kui kodus. Seal oli isa kõikvõimas, kui ta alles elas, talle pidi alluma kuulekalt, — siin sunnib sind, ehkki oled küllalt suur ja arukas, et juhtida ise oma samme, teha oma soovide kohaselt; parun — kõikvõimas alamate ainuvalitseja ja ta truu käsilane kubjas, karm ja halastamatu.

Ta leidis mõisas valitsevat nii palju verist ülekohut, nii palju häbematust, kurja omavoli. Mõteldes sellele löi tas lõkkele määratu viha käskijate vastu. Oleks neile meeleldi vastu astunud, aga mis suudab üks mitme vastu; mis suudab teha sipelgas kivile või hiir karule, kui see on heitnud ta pesale, ta pisukesile pistikuile.

Alati, kui Aadu nägi kupja vihaseid pilke väsinud teolisi seiramas, leegitses ta hinges metsik vihalõõsk tolle õela inimese vastu. Oli temagi olnud aastate eest harilik tööline, mõisa ori, käinud mõisa orjamas aasta ümber, vaevaltmärgatavast rõõsast puhtest keskööni higistanud, siunanud saksu kui suurimaid vaenlasi. Siis valis mõisnik ta kui ustavaima ja agarama talupoja kogu mõisast uueks kupjaks. Sellest päevast polnud selles mehes, kes käib praegu süngelt piieldes ümber vaimude salga, määramatu karistusihaga oksilist vibutades, põrmugi järele jäänud talupojalikkust. Hundiõue Toomast oli saanud uus mees, nagu uuesti sündinud mees. Neredus kasvas iga päevaga. Ta unustas suguvennad, unustas soo ja seisuse. Andus üha enam mõisniku salakavalale peibutusile; lõppeks ümmardas parunit pimesi.

See valmistas noores kõikemõistvas hinges pahameelt, tohutut tuska. Aadu vaim oli veel värske, võis kainelt mõtelda ja mõista hukka mõisniku teguviise, ta hoolimatut alamate kohtlemist. Teised, need olid kõik juba tuimaks tuubitud, nad leppisid kõigega, ei osanud tahta olevast midagi õilsamat ega paremat.

Aadu kuulas järele teiste mõisade olukordi. Tihti kostsid ta kõrvu rahutused, ülesastumised talurahva poolt; kuulis uuest seadusest, mis kõrge keisri poolt välja antud talurahva olukorra parandamiseks, mida aga mõisnikud ei mõtlegi tarvitusele võtta.

Salasi septses suuri plaane ühisest, mitme mõisa talupoegade ülesastumisest. Ta pidas ühendust naabermõisade ärksamatega, vahetasid omavahel mõtteid, tuttavail olid omad tuttavad kaugemal ja nii need väikesed sõeraasud hõõgusid suures tuhamassis kui pisikesed vilkuvad söesilmad tormises, pimedas sügismetsas.

Maardus ei leidnud mõttekaaslasi kuigi palju. Teda ei võetud kuulda. Raputati vaid umbusklikult päid, kaheldi nooruki mõistuses, ähvardati teda mõisniku karmusega ja elati vaikides edasi.

Ainult üks oli, kes mõistis Aadut ja sai aru mõisniku ülekohtust, ta surnud õe Mariti mees Pärt.

Kui palju oli Pärt tunnud mõisniku jälkust! Aadu ja Pärdi saatused olid peagu samased, nende kahe tulinõu eluteed olid seni kohati ristunud, omanud ühiseid muresid, ühiseid kannatusi. Mõisniku raevuhoo viljana suri Pärdi isa, lamanud umbes pool aastat halvatuna voodis, kurvastuses isa järele suri ema, olles juba varasest lapsest hädise olekuga, paar päeva peale isa lahkumist.

Möödunud aastal uinus ta armastatud naine, Aadu õde Marit, raske ja vaevarikka haiguse järele, omandanud tõve neiuna mõisas teenides, mis ta lõpuks maha murdis.

Marit oli kogu viletsuse ja kahe perekonna kurva saatuse põhjustajaks. Parun nõudis Maritit noorena mõisa. Isa ei leppinud sellega. Neil oli Pärdi isaga juba siis plaan kindel, kui lapsed alles paljasjalgseina ringi paterdasid, et Maritist ja Pärdist saab paar. Isa oli oma nõudmisis kindel; ei aidanud paruni kingitud maatükk ega raha, mis sai tütre tasuks, ta tõi Mariti mõisast ära ja andis Pär dile naiseks. Mõisnik ei jätnud asja nii. Täis metsikut viha kutsus ta isad mõisa ja laskis neid peksta, vihahoost haaratuna tormas ise karistajate hulka ja peksis ühes teistega, oma hõbenupuga raudse jalutuskepiga seni, kui läbi meeste riiete hakkas imbuma tumepunast verd, siis saatis ta neid otsemaid koduteele, külma veebruaripakasesse. Mariti vanemalt võeti antud koht, isa suri paar päeva peale peksu kolledaisse valudesse.

Nüüd elasid, ülejäänud perekonnaliikmed, ema Kai ja Aadu väikeses saunahurt-sikukeses, mille eest pidi tegemä ränka tegu.

Nii mõtteisse vajununa jõudis Aadu puiesteele. Tuli vastu teopoisse koormatega, luitunud, selg küüru tõmbunud kui kuivanud kännud, tudisevad raugad, ehkki neil veel elu ees. Selliseks on teinud ränk orjatöö. Hale oli neid vaadata. Aadul tõusis ikka määratu hirm, kui nägi neid luitunud nägusid, et ka tema muutub varsti selliseks elutuks tombuks.

Puiestee hakul seisis paruni noorem võsu, poeg Kuno, seisis ja vaatas möödakäijaid kõrgi, üleoleva pilguga, pea upsakalt selga heidetud, nina sihitud pilvedesse. Kunole nähtavasti meeldis Aadu. Juba mitmendat korda ootas siin, et sõita Aadu vankril talli ette. See oli poisile muidugi kõvasti keelatud. Poiss ei hoolinud sellest.

Aadu sõidutas teda nurisemata. Kes tohtiski parunipojale vastu hakata! —

Sõnalausumata hüppas Kuno jälle Aadu kõrvale. „Talupoeg, sõitu!“ käsutas ta heleda, upsaka tooniga. Aadu oli alati ta soovi täitnud, kuid nüüd, olles mõtiskluses oma sugulaste kurva saatuse üle, mis tingitud üksnes mõisnikust, tõusis säärane viha, et kuuldes selle väikese jõmpsika, vaevu kümneaastase huulilt sellist kõrkust ja upsakust, laskis hobuse rahulikult sammu käia.

„Lase sõita!“ hüüdis poiss juba valjemini, tonksides jalaga redelipulki.

„Hobune on väsinud, ei jõua enam sõitu teha! Kuid siin on teisi veel küllalt, kelle loomad alles värskemad, eks nemad tehku nüüd. Seni minu hobune tõmbab veidi hinge,“ lausus Aadu, sundides enda rahulikuks.

„Ei. — Mina ei taha teisi. Nemad ei tee mulle sõitu. Ma ei tahagi teisi! — Sa pead!“ Poisi hele hääl muutus üha valjemaks ja käskivamaks.

— Ah nii, mõtles Aadu — mina peaksin selle süd ametu inimese poja pärast oma hobust vaevama. Selle pärast, kelle isa hukutas mu õe ja vanaisa surmas mu isa! — Ei, ta tahab näidata, et ka tema võib veel midagi korda saata.

Vihast lõkendades sülitas Aadu laias kaares üle võlla ja laskis kangekaelselt hobuse käia.

„Sõida!“ karjus poiss metsikult.

„Ei sõida!“ oli Aadu vaikne kindel vastus.

„Ma lasen sulle vitsu anda! Kepiga lasen sulle anda, mitme kepiga! Sada hoop! Tuhat hoop!.. Sügavasse keldrisse lasen su visata! Ma lasen su...“ Rohkem ei saanud poiss enam tänitada: ta lendas nagu koonal seliti üle vankri redeli, saanud Aadult sellise rusikahoobi, et tegi

õhus kõrge kaare; lendas nagu kott vastu kiviaeda ja jäi sinna liikumatult nagu surnu lamama.

„Kurat!.. Ise vaevalt põlve kõrgune ja ka juba kangust täis nagu vana vereimeja ise! Paras sulle!“ sisistas Aadu tülivihasena, tõmbas ohjajaruga hobusele mööda külge ja sõitis tagasi vaatamata talliuksest sisse. Uksel piilus tagasi. Nägi poisi seismas puiestee hakul, vali karjumine kostis talli juurdegi. Põllult lähenes jooksujalul kubjas. Rohuaiast väljus kasvatajanna. Poiss röökis nagu meeletu... .

Aadu aimas halba. Sõnalausumata tõstis koorma rattaile ja ajas hobuse vastse vedamikuga teele. See kõik oli juhtunud nii ruttu, nii tahtmata. Ei märganudki, kudas käsi lajatas. Viibis nagu mingis uimas, märkas alles siis, kui nägi poissi liikumatult kiviaial. Surnud! — oli ta esimene mõte ja judin käis üle ihu.

Kubjas seisis keset põldu, tormiliselt tulijale oksilist vibutades; kõrval seisis õudse häälega ulguv poiss härdalt trööstiva kasvatajannaga. Teolised, kasutades juhus, lakkasid töötamast, surusid hargid maha ja vaatasid, toetudes hargivarrele, põksuvate südameste ja suure põnevusega sündmuse arengit pealt. Aimasid nemadki, et juhtunud oli midagi ennenägematut ja tulemas on kohutavat.

Aadu sundis enda julgeks. Astus kartumatult koorma kõrval edasi — tulgu mis tuleb! — Ta võib veelgi vastu hakata, kui tarvis. Nähku kord see peatu lambakari, mida võib teha see, kelle vaim veel värsk, kelle soontes voolab pisut rikkumatut verd. Ehk avanevad kord nendegi kaest tuhmunud silmad, saavad tema uljast teost julgust ja äratust.

„Häbematu talumats! Mis oled sa teinud?“ — karjus kubjas juba eemalt. „Sa oled oma härra lapse vigaseks lõõnud! Kas sa ka tead, mis tähendab, haavata härra last! Sind peksetakse surnuks! See on sulle paras!..“ Kupja raev muutus aiva metsikumaks. Koos poisi ulgumisega kostis see sellisena, mida polnud keegi enne kuulnud, mida raske võrrelda. Teopoisid jätsid hobused seisma, ruttasid kuulama, kündjad unustasid hobused vagudele, kust need varsti läksid otsima, mis söödav, paljud sattusid nii rukkisseggi.

Kõik kogunesid sündmuse ligidale. Mõisa aiast vilkusid teenijate uudishimulikud näod.

Kubjas tuli lähemale. Juba oli löögi ulatuses, kuid ei lõõnud veel, sõimas ainult, paisates suust suuri süljepeisku õhku.

Nüüd tahab Aadu näidata, mis võib; — Nähku kõik, nähku vaimutüdrukud, teo-
poisid, nähku kündjad, nähku ka mõisa
kõrgid teenijad, et kõik talupojad pole
veel sõnakuulelikud käsutäitjad, vaid mõni
julgeb omakaitseks kättki tõsta! —

„Ära sülitä, kurat! Mine eemale!“
karjus kupjale, peatades hobuse. Kubjas
taandus, olles üllatunud sellisest käitumi-
sest, mõne sammu. Poiss jooksis eemale
ja jäi sündmust vaatlema. Nutu unustas
hoopis.

Siis sai kubjas endise julguse tagasi:
„Ah, sina tuled mind käskima! Mind, sinu
tolguse, sinu näruse käskijat!“ ja kubjas
ligines uuesti, oksiline lõõgivalmis seljas.

„Kes on su närü!“ kärehtas Aadu äkki
valjult kui pikne ja heledalt laksatades
vihises ohjakäär vastu kupja palet. Metsik
rõõgahtus pääsis kupja suust kuuldavale.
Teise käega haigele kohale surudes taan-
dus veidi, nagu kartes seda metsikuku
muutunud talupoega.

„Mis te raiped vahite, suud lahti!“
karjus ümberseisjale. „Ta tapab mu või
ära! Tulge, siduge meeletu kinni!“ Ükski
ei liigutanud. Inimesed olid masendavast
pildist rabatud, seisid kui surnud.

Kubjas sai uut hoogu. Oksilist vibuta-
des ta lähenes uuesti. Enne kui jõudis
hoobi virutada, — tuli see, mida keegi
polnud julgenud loota. — Keegi ei märga-
nud, et talli poolt sõideti metsiku kiiru-
sega, paksu tolmupilve üles keerutades,
parinal riidlejate poole. Parajasti, kui kub-
jas tahtis virutada, tormas kihutav hobune
otse kupja peale. — Hobune püüdis vii-
masel hetkel kõrvale keerata; mehe raud-
sed käed hoidsid ohje kaljukindlalt ja ho-
bune prahvatas kupjale jaluli otsa...

Maast keerduisid õhku paksud tolmü-
pilved. Vankri plarin, hobuse norskamine,
kellegi tasane karjatus olid esimesed, mida
tajusid ümberseisjad. Sündmus ähvardas
kujuneda niivõrd jubedaks, et tahtmata
pöördusid silmad koledalt paigalt kõrvale.
Kui julgeti uuesti õnnetuskohale vaadata,
nägid ümberseisjad: koorma kõrval mullal
lamas kubjas, oksiline purunenud; Aadu
seisis seal-samas, vähe maad eemal oli
Pärt ametis tormava hobuse peatamisega.

Pärt oli jälginud eemalt loo arengut.
Nähes, et Aadul ähvardas halvasti minna,
tormas metsiku hooga sugulast abistama.
Ka temal oli palju halbu mälestusi,
valusaid elamusi, need kõik nõudsid oma
osa, — need kõik nõudsid valusat kätte-
maksu. Nüüd arvas selle otsustava silma-
pilgu saabunud olevat, kus võib ka talu-
poeg näidata oma julgust, tasuda osaliseltki

kätte seda ülekohtu, mida siiani neile
valmistatud.

Nüüd nad seisid nagu kaks vaest-pa-
tust sõnnikukoorma kõrval, seisid ja vaa-
tasid kokkunult maaslamajale.

— Võib-olla ehk surnud! — välgah-
tas Aadul mõte läbi aju. Süda peksis
kui raske raudvasaraga, tahtis rinnast välja
hüpata. Pea käis ringi, silme ees tantsisk-
lesid mustad, punased ja rohelised laigud,
vaevu silmas nende keskel õnnetut kubjast
laatsakili sõnnikuses tolmus, pilbastunud
oksiline kõrval; randmest nirises tumepu-
nast verd.

Rahvas kogunes ligemale, aetud üllast
uudishimust, on kubjas elus või surnud.
Seisid kõik kaares ümber kupja, kuid
keegi ei tahtnud proovida, on lamaja veel
soe. Ainult seisid ja vaatasid, suunurgis
pilgav muie.

Õnnetus oli olnud õnnelik. Vähese
aja järele hakkas kubjas liigutama. Liigu-
tas üht kätt, siis teist, siis mõlemaid; tõstis
üht jalga, tõstis teist, leidis, et kõik olid
terved ja ajas ennast vaevaliselt püsti.
Ainult paremast randmest nirises verd ja
näos olid sügavad kriimustused ning riided
ülени tolmu ja sõnnikuga koos.

Kubjas tahtis hakata uuesti sõimama,
et oma ülekohtu kindlustada. Oli ju praegu
lamanud oma alamate ees, nende meelevalla
all põrmus maas. Ei julgenud kohe
liigutada, simuleeris surnut, kartis, et talle
uuesti kallale tormatakse.

Mõisa poolt tuli nähtavale inimhulk.
Parun ruttas põllule. Tuli kogu mõisa
personaal, paruni ja prouaga alates ja koe-
rapoisiga lõpetades. Ruttasid hanereas piki
puiesteed, siis otse üle kiviaia, üle suvilja
nurmenurga seisjate poole.

Teolised taandusid veidi, kuid tööle
hakata ei tulnud kellelgi mõttesse.

Nähes isa-ema, pistis poiss uuesti kar-
juma ja tormas ema käte vahele. Õnnetu
kasvatajanna langes põlvili proua ette,
püüdis oma süüd kergendada.

Parun tuli vankri juure. Kubjas oigas
ja soigus tunduvalt valjemini kui enne,
katsus käega üht ja teist kohta, aietas lä-
bilõikavalt valjusti, püüdis oma verist kätt
härra poole hoida, et seda märgataks. Vi-
hast välkuvate silmadega vaatas parun kord
kupjale, siis Aadule ja Pärtile ning karjus
siis rahvale:

„Kasib tööle! Teie metsik sugu! Kes
lubab teil seisma härra töö juures! Mis
teie vahtima, suu lahti!“

Kubjas langes põlvili, lössutas mullal
nagu poegadega kana pesal, suudles mat-
sudes, ilastades härra tolmuseid säarikuid,

kaapis kämmaldega põlvi ja jutustas hali-
sedes sündinud loo.

Aadu ja Pärt seisid nende kõrval kui
kinni naelutatud, silmad maha löödud.
Ootasid, mis tuleb. Kui parun oli juba
küllalt kuulnud, jättis kupja mullale oiates
lõmitama ja pööris meeste poole.

„Müts maha! Põlvili lontrused!“ käre-
tas neile karmilt.

Aadu ei teadnud, mida teha, kas võtta
müts maha ja põlvili laskuda või mitte.
Piilus salaja Pärti. See ei liigutanudki.
Nüüd oli ka Aadule kindel, ta jääb seisma.

„Teie, tõprad! Teie, krantsid! Kuidas
teie julgema härra vastu hakkama! Krants
niisugune!“ Ta metsik viha purgus rööki-
vaks karjeks, — heleda plaksuga virutas
Pärdile tubli hoobi kepiga näkku; viivu
pärast kattus nägu tumepunase verega.

„Ma laskma teie Siberi saatma! Teie
lontrus! Teie mõrtsukad, ... teie timukad!“
raevutses parun. Nii metsikuna poldud
teda veel kunagi nähtud.

Pärt jäi liikumatuks, ka jõuline hoop
ei suutnud väärata ta kindlust, ei tuksah-
tanud näos ainuski lihas, kui lajatas ränk
hoop, ei pilgutanud silmagi.

„Täna saama talli juures sada kepi-
hoop, käsirahaks! Kasib tööle!“ karjus pa-
run ja läks.

Pikapeale sisenes inimesisse elu, imes-
tunult vaadati ringi, arutleti — oli see tõsi

või vaid viirastus. Siiski — kaks hobust,
kaks meest, kubjas purustatud sau ja ve-
rise randmega ning kaugenev parun selgeiks
tunnismesteks — kõik olid tõsi, oli sün-
dinud see, mida polnud keegi senini julge-
nud mõteldagi — talupoeg astus mõisniku
sulasele vastu. Kõigi hinges tärkas salajane
lootussäde — ehk pole veel kõik kadunud,
küllap suudab veel talupoeg saavutada —
vabaduse, kui leidub veel julgeid mehi.
Üksikute julgus saab paljudele innustajaks
— ja ühiselt tehakse palju.

Niisugused mõtted tärkasid teolisis, kes
nägid möödunud sündmust, ja need mõtted
jäid kauaks, püsisid seni, kuni need kord
teostati.

Aadu oli rahul. Ehkki lugu lõppes kar-
istusega, kuid ilus algus oli tehtud. Rõõmsa
meelega läks vastu tulevikule, õilsa lootu-
sega, et väikesist endeist kasvab kord suur-
saavutus, ammune igatsetud lootus —
vabadus.

Uuesti asuti tööle. Kõrges sinitaevas
naeratas päike julgustavalt, taevaalotuses
sillerdasid lõokesed, laskudes kord mada-
lale maapinnale, tõustes taas jälle noolena
sinendusse, ainult mahedat lauluheli maha
jättes. Tinisedes lendles mesilasi, liblikad,
värvilised, kirjud, liuglesid piki sinilaotust
ja põllul askeldasid, värskete lootustega
rinnas, inimesed, veeresid vankrid, ragise-
sid rattad ja larisesid redelid.

Suleviskeid meie tuusadest.

Kooli mitmesajapealisest õpilaskonnast
on aastate jooksul ühed ettepoole kerki-
nud, kes kannavad juhtidena isetegevus-
likke üritusi või on silmapaistvamad ja tü-
sedamad kujud muudel aladel. Oma al-
bumis ei saa me kuidagi puudutamata jätta
nimetatud „tuusi“, kes esmajoones ikkagi on
lihtsad õpilased ja siis alles kooli sisemised
seltskonnategelased.

Kes nad on ja mida nad harrastavad
peale õppimise? See on küsimus, mis hu-
vitab meid. Vaatame kooli õpilasi läbi
roosade prillide ja räägime omavahelist
humoristlikku juttu. Olgu aga alguses kohe
öeldud, et kirjutis tahab olla veste. Võtkem
siis kõike teatava kergusega, pidades silmas,
et hea nali on tuju tõstmiseks, südamest
naer — terviseks.

Oleme veidi aupaklikud ja algame
abituuriumiga. Läheme esimesele korrale

ja heidame pilgu gümnaasiumi märgimeeste
perre, „kaame perrä“, mida siin näha.

Kuidas ka nende klassile ligineda, kas
põhjast või lõunast, ikka pörkad kokku
abiturientide diktaatoriga Arnold Elle-
riga. Tujuküllane noormees, kelle nägu
alati tulvil muhelevat naeratust. Rahulik,
tasakaalukas ja külmavereline, olgu see
Tallinnas kirjandite-võistlusel või Haapsa-
lus operetti korraldades. Sõprus temaga
on eriti meeldiv, sest ta on Humanitaar-
ringi kassapidaja.

Peaaegu sama tähtis tegelane on
Keldri Juku või (Johannes Kelder).
Tuleb kohe asjalikumalt ja aupaklikumalt
kõnelda, sest tegemist on isikuga, kes lähemal ajal pühitseb vist 10-aastast „lava-
tegevuse“ juubelit. Püüab alati olla noobel
ja soliidne ja hõljuda seltskonna kõrgemates

sfäärides. Evib erilist atraktsiooni ja magneeti õrnema pere juures. Mitmekülgne kunstnik nagu Leonardo da Vinci'gi: teeneline näitleja, diplomeeritud deklamaator, lootustandev noorkirjanik, innukas tantsija, asjaarmastaja klaverimängus, parandamatu ajusportlane (kollektsoon auhindu) ja viimastel aastatel on hakanud isegi maadlejaks — „maadleb“ nimelt Latina lingua'ga? Muidu elukutselt jõuluvana asetäitja ja ametilt Humanitaarringi abiesimees.

„Oh, meie armas Ants! Oh, mu kallid Inok! — nii ohkab nii mõnigi sinisilmaline, blondjuukseline abituriumi klassi neiu. Aga vaadake, tühi jutt puha, ei Hans Kiindokisse mõju see põrmugi — „mens sana in corpore sano.“ Tubli õpilane ja tõsine töömees, kes ei lase end sugugi häirida tütarlastest ega muust kribust-krabust. Jalutab harilikult ühe meespartneriga. Ei vihastu ega ärritu kunagi, alati hääsüdamik, armastab rahu ja põgusat huumorit.

Aga — te juba arvasite, et tütarlapsi selles klassis polegi. Kannatage. Näiteks Juss. Poiss ütlete teie. Aga näe, ei ole poiss. Juss on ainult Hilja Limbergi igivana hüüdnimi. Mängib perfektselt klaverit ja harrastab rootslastega praktiseerida saksa keelt. Õpib peale Haapsalu gümnaasiumi ka Tallinna Konservatooriumis. Sõidab rohkesti päälinna vahet, enamasti „ametiasjus“.

„Mehe sõna ja mehe tegu“ — see võib maksta ainult Karl Kuldkepi kohta. Ei maksa temaga juba vaidlema hakata, seda tunneb ja teab eriti tema pinginaaber, sest Karlale jääb alati õigus ja „jāme ots“. „Täisverd“ mulkide esindaja, tulihingeline luuletaja (paratamatu sugukondlik „viga“) ja autoriteetsemad eriteadlasi inglise keeles. Armsaimaks lektüüriks inglise keele „Oxfordi sõnastik“.

Meie kooli tuntuimaks sportlaseks ja juhtivaks sporditegelaseks on Johannes Paas, kes harrastab hoota hüppeid nii spordis kui ka muis toiminguis. Viimasel ajal tunneb erilist huvi „keeleuuenduse“ ja üldse vähemtuntud sõnade vastu, kusjuures talle eriti meeldib sõna „vehmer“.

Fred Saarlaid on Läänemaa särtsukaim oleviku ja tuleviku jooksuime. Ei punastagi, kui ütled, et Tokio pilet juba taskus.

Seevastu aga Hugo Vildmaus tegeleb rohkem heiteriistadega ja laskeabinõudega. Laskespordiringi „president“ ja kauatreeninud tegevsportlane. Õppetöös

kahepaikne — sukeldub sagedasti, aga kannatab ka „kuival“ elamist. Läheb vist ratsaväkke, kui leitakse vastav hobune.

Sellest vahest juba jätkub, vaatleme ka teisi klasse. Sama õhinaga leiame töötamas ka gümnaasiumi neljanda klassi viimase korral. Uksel klaasi alla paigutatud „plakat“ ruum nr. 54. Piilume ettevaatlikult sisse. Siin ta ongi, Ervin Aleve — Humanitaarringi esimees, Spordiringi abiesimees ja kooli silmapaistvam organisator. Olgu see deklamatsioonide võistlus, klassiõhtute ja pidude korraldamine, albumite väljaandmine, noorkotklus või klassi juhtimine — kõigiks jätkub tahet ja energiat meie Ervinil.

Hakkab silma veel Lydia Kooskora. Võtab eeskuju Ervinilt mitmekülguses. Silmapaistvamaid baleriine. Lydia eelistab veel, nagu olen kuulnud, suusatamist, uisutamist ja Spordiringi rahaasjade, korrashoidmist.

Oma ilusale käekirjale võib uhke olla Helga Toomet. Armastab tantsu ja sporti, kuid põlgab külma. Nõuab väga palju vaeva, et Helgale selgeks teha akende lahtihoidmise tähtsus vahetunnil. Väljas liikudes kaitseb teda loodusjõudude mõju eest lambanahkne kasukas.

„Kes tuli Amsterdami olümpiamängudel naiste kaugushüppes kuuendaks?“ — „No, kus mina seda tean, mine küsi Droste käest.“ See on harilik jutt. Nikolai Droste on kooli elav spordileksikon. Erilist sümpaatiat tunneb ajaloos Pesteli vastu.

Droste paremaks käeks on Pügipea (alias Simon Joffe), kes eraelus on balletitantsija.

Veel võiks mainida Gustav Sihti — elab tasa-pisi, ja Ellen Reinbachi, kes viimasel ajal on seltskonnast tagasi tõmbunud.

Teisel korral asub veel üks märgimeeste klass, nimelt keskkooli V klass. Progümnaasiumi abiturientid on Jaan Roosnupu diktaatorlikkude võimupiiride alla surutud. Aga muidu iseenesest on Jaan tore poiss, kes hirmsasti on huvitatud tantsust, olles sel alal koolis tooniandvamaid eestvedajaid.

Lokkisjuustega päadest on eriti huvitatud Aino Laine. Ootab igatsusega suve, et siis kolmandat ja ühtlasi viimast korda ujumine maha jätta. Õnnsad on need, kes puhkavad oma loorbereil!

Kohe paistab silma ka Ilmar Luba kõrge ja „eht džentelmenlik“ kuju. Laia silmaringiga ja rohkete kogemustega par-

ketikangelane, kes minevikus olla keemias tundnud erilist huvi „isameria“ küsimuse vastu.

Harry Koorits on meister kavandite valmistamises niihästi päevaraamatu peale ja vahele kui ka õpilastele rinda. (Tema arvele tuleb panna ka käesoleva albumi kaaneilustise produtseerimine). Elab põhimõtte järgi: „Moorits, ära ärritu!“

Kel vähegi Haapsalu kodanikest on huvi ja aimu näiteasjandusest, see peab tingimata tundma juba Rudolf Aadelmanni. Aadi unistab näitleja-karjäärist. Praegu on ta laval tõmbav ja keerav jõud.

Jaanile on abiks raske klassi juhtimise töös Maimu Tombach, kes tunneb erilist huvi naisliikumise, protsentide ja ka veel majandusteaduse vastu.

Humanitaarringi abisekretäri raskeid kohuseid täidab suure innuga Endla Öngo. Talle meeldivad vist küll eriti rootslased, sest ta tuupivat viimasel ajal rootsi keelt.

Plaatina-blondil Lemmi Saarel on eriline omadus — võluda, kas siis deklamatsioonidega või ka... niisama.

Ka nooremates klassides sirgub oma „tuusi“. Aga las kasvavad veel ja saavad kangemaks, siis räägime ka neist pikemalt.

ERVIN ALEVE

IV gümn.-kl.

Kas olla või mitte olla?

Lu on võitlus — öeldakse, kus relvaks töö ja kohustuseks kindlustada enesele seisukoht ühiskonnas. Võitlus olemasolu eest, mis sihitud parema tuleviku, üksiku indiviidi heakäekäigu poole, kus kajastub tahe üles ehitada, kanda edasi päritud ja leiutatud varu, on kannud inimkonda aastast aastasse, põlvest põlve, inimsoo tekkimisest peale.

Niisugune võitlus väiksemas maastaabis esineb iga inimese juures, kandub aga üle perekonnale, lähimale kogukonnale ja tervele riigile. Rahva võitlus on võitlus oma materiaalsete ja kultuuriliste varade eest, et kindlustada enesele kindel positsioon rahvaste peres. Selle võitluse lähemaks resultaadiks on riik, kaugemaks, kanda kättesaadud riigikorda edasi, arendada omapärane kultuur, sõlmida teda teiste rahvaste vaimueluga, võrrelda, laenata ja kodustada rahva mentaliteedile, vaimulaadile.

Võitluse kandjaks on patriotism, ühistunne, veresugulus. Peame olema esijoones rahvuslased ja alles siis kosmopoliidid. Seejuures ei saa langeda marurahvuslusesse, kus iga idee, mis tuleb võõrsilt, on väär. Ajalugu näitab, et hiinlased, kes sulgesid end müüriaga, jäid kultuuriliselt kängu. Üksik rahvas ei saa end eraldada maailmast kunstlike tõketega. Vastasel korral on paratamatu vaimuelu väljasuremine ja teaduste ning kunstide tagasimineku sinna, kust inimkond kord alustas.

Rahva võitluses võime tähele panna teatavat pingsust. Mida väiksem rahvas, seda suurem tahe elada. Elavaks näiteks oleme me ise — eestlased. Kas pole meid

seatud ühele pulgale loomadega, kas pole meid püütud ümber rahvustada, kantud laiali eesti perekondi suurile Venemaa väljele, kuid parajal momendil on eestlane püüdnud ikkagi selga sirgu ajada. See pole igakord õnnestunud, palju valati verd, aga missugune võitlus ei nõua ohvreid.

Kuhu on aga ajaloo näitelavalt kadunud preislased, kurelased? Miks on kolmekordselt kahanenud leedulaste arv, maaala? Kas ainult juhused? Ka need olid kord rahvad. Sama saatus ähvardab meie hõimlasi liivlasi. Võib-olla neist nii mõnigi rahvas elas paremais tingimuses kui eestlased, neil oli oma riik ja kultuur, mis nüüd laostunud.

Eestlased on võitjaks tulnud ainult viisadusega, mida ei jõudnud summutada ükski võim. Aganane leib tegi keha nõrgaks, mõisniku kepp rikkus tervise, kuid ei kaotanud rahvustunnet. Tuletagem meelde Eduard Vilde teose „Mahtra sõda“ tegelasi, Bernhard Riivist ja teisi kangelasi minevikust.

Nüüd on meil kindel koht maailma riikide peres, oma arenev teadus, oma kirjandus. Meil on rahvaluule, suurem kui ühelgi teisel rahval maailmas. Meil on muuseumid, koolid, raamatukogud. Meie kunst on tõusnud Euroopa kunsti tasapinnale. Kõik need saavutused on iga üksiku kodaniku liitöö.

Ka majanduslikult oleme arenenud jõudvasti. Eksport ületab impordi. Enne veeti meile vilja sisse, nüüd aga välja. Enne arvati, et Eestis peale soolaugaste ja vaevaliselt haritava põllu pole midagi muud, nüüd muutub aga iga päevaga kindlamaks,

et Jõhvi kujuneb tulevikus rauatööstuskeskuseks. Või vaadake Virumaa põlevkivikaevandusi, Ellamaa ja Ulila elektrijaamu. Need on aastate otsingute vili. Õige, on ju olnud pettumusigi, kuid kus neid ei oleks. Kalli hinna eest ostetud kullaväljelt Ameerikas on leitud ka ainult raudtükke.

Isegi looduseilult on Eesti küllalt vaatamisväärne. Eksib see, kes läheb välismaalt otsima paremat, enne kui ta pole seda näinud kodumaal. Veneetsia, Nizza, Alpid, Ungari pusta — need on veetlevad nimed, mis tõmbavad igat seiklejat, kuid pakuvad põhjamaalasele vähe. Eelkõige tutvugem kodumaaga! Osakem ilu näha koduümbruskonnas, või kui seal see puudub, siis muutkem kodu nägusaks, perekonnale mugavaks, siis ei teki kunagi tarvidust vahetada isamaad sügavate Brasiilia džunglitega või otsida õnne Austraalia kullamailt.

Kuid iga eestlase kohus on tunda ka kaugemat ümbruskonda, rahva elu teises maakonnas, linnas. Selleks korraldage ekskursioone. Puhkeajal võtke kepp kätte ja jalutage naabervalda, õppige tundma elu mitmekülgsust, ja mis peaasi — niisugustel käikudel õpite armastama oma kodu, hindama tööd. Teadke, et huvitav on viibida soojal suveõhtul peegelsiledal Pühajärvel, uitada Alutaguse põlismetsis või tõusta

Munamäe tippu ja hüüda ühes Mihkel Veskega: „Ilus oled isamaa!“ Või kas olete kunagi näinud Läänemaa suitsutaret, Saaremaa kadakasi karjamaid, Viltsandi linnuriiki ja Tori põrgut. Olete külastanud Eesti Rahvamuuseumi ilusas Raadi mõisas, näinud Tartu ülikooli, Narva vabrikuid ja meie uudisasundusi.

See on õige haritlane, kes tunneb rahva olukorda ja kes on rahvast näinud igapäevase töö juures.

* * *

To be or not to be, ütleb kuulus kirjanik Shakespeare. Kas olla või mitte olla, küsite teiegi. Kas töötada edasi või jääda seisma olemasolevale tasapinnale? Olla, kindlasti olla, sest meil lasub sündimisest kohustus, püüda kõrgemale. Pinnapäälsust on kerge saavutada, sisuni tungimine nõuab aga tükk tööd. Väikerahvas ei saa lubada aadliseisust, siin on ühesugused töömehed kõik, kes võitlevad enese ja riigi olemasolu eest. Tuleb olla mees meeste ridades. See kohustus lasub esijoones noortel, riigi tulevasil peremehil. Käte rüpes hoidmine on tammumine paigal.

Seepärast õppigem maast-madalast armastama tööd, rühkima edasi, et me ükskord ei seisaks keset elu tühjade kätega ja ei küsiks kõhklevalt: Kas olla või mitte olla?

HILJA KVARNSTRÖM

V keskk.-kl.

Tahtejõu tähtsus.

Nooruse vaimustus eelistab õilsaid teesid ja peab maailma emasülleks, mis teda kaitsval armukätel vastu võtaks. See on juba nooruse iseloomujoon, mis paratamatult sagedasti niisugusena esineb. Tuhandeid on neid, kes tormavad pimedail silmil hukatusse, teadmatuses, ootuses millegi suure järele.

Noorusele on usaldatud määratud rikkused. Nad omavad elujõudu, tervist, vaimuandeid ja võimalusi. Arvamatu rikkus! Kuid kuidas hinnatakse neid rikkusi? On raisatud andekus, hävitatud tervis, lastud mööduda kuldsed võimalused. See on vaimsete varade pillamine.

Teod on hinge peegel. Kõik, mida sepsitsemel salajamais südameurkais, avaldub kord meie tegude kaudu. Mitte lõbusas naerus ja tantsus ei seisa elu, see on vaid koor, ent tuum asub sügavamal. Meil peab olema küllalt tahtejõudu, et mõista elu tähtsamaid küsimusi, et näida tõsiselt, hingeliselt harituina.

Igaüks teab, kui palju ta lähedalseisjaist on purustanud oma elu. Mu mälestuses on mitmeid isikuid, kellel ei puudunud tahtejõud, kes olid võimsad kujud, ent täna on nad rusud elumere loksutada. Elu paiskab meid kindlasti porri, kui meil puudub kindel iseloom, kui me ei tunne elu seadusi. Me tänane lõbu on ehk enustus homsele valule, tänane naer on ehk

homme lõhestavaim nutt, tänane tants on ehk moondunud ahastuses tõblemiseks. Raudne on juba vanasõna: pill pika ilu järele. Hoolimata hoiatusist tormavad inimesed, tormavad surmateed kaudu edasi — vastu hukatusele.

Ärgem tormakem tuulispäina, tuletagem meelde suure elu nõudeid! Võtkem kokku tahtjõud! Meie tee peab viima tähtede poole, kõrgusile, kuid mitte alla sügavusisse, kus närbuksime kogu oma suurte varandustega. Me elu peab sarnanema isikuga, kelle eesmärgiks on kõrged aated. Milleks virelda pahede mustuses ja kõlvatute eluviiside poris, kui meil on suurepäraseid võimalusi tõusmiseks sinikõrgusisse.

Liigselt kannatab meie töö selle all, et oleme tihti tallanud oma teid ebateadlikult. Liiga vähe oleme enesele aru andnud oma tööst, oma suundadest ja sihtidest. Aeg kohustab, et looksime enestele pildi sellest, mis sünnib meie ümbruses ja meis enestes. Aeg kohustab meid teadma, mis on pahe, et vabaneda sellest, ja mis on hüve, et sirutada käsi selle poole. Meie, noored, ei pea mängima pimesikku, ega minema oma teed kinnisilmi. Inimene peab end pingutama, sest aeg kohustab olema teadlik kõigest.

Pangem maha pahed, omandagem kindel ja vastupidav iseloom, et võiksim eluraskusile vastu astuda, kõikumatul, kindlal sammul, täis elujulgust ja noorusejõudu! Muidu oleme nagu pilved tuules pillutada ja hävitada.

Me oleme õnneotsijad. Juba lapsepõlvest saadik käime ja silmad vaatavad otsivalt kaugusse. Otsime õnne, oma unelmate täitumist ja palju muud. Otsimise juures peame aga avaldama kindlat tahtjõudu, et leida. Pealiskaudne otsing on asjatu. Kui kohe alul sirutame käed esimese asja järele, mis näib meile ilusana, ei pääse me kaugele. Kõik, mis esialgu näib ilusana, on tihti kõige inetum ja väärtusetum. Enne kui midagi haarame, peame teadma asja omadusi. Asi ehk näib meile süütuna, veetlevana, kutsuvana, kuid meil peab tahtjõudu olema teda enesest tõugata, kui ta on meile kahjulik. Ei pea me tormama sohu, sest soo pind on petlik. Noorus peab omama tahtjõudu, et teadlik olla ettevõttest. Tahtjõud on elu ilusamaid voorusi. Inetum elus on kaeblev ja virelev

noorus. Elu on juba kord niisugune, et tas on rohkem valusat — vaevarikast, kui selget, rahustavat elementi. Tahtjõus peitub vaimne üleolek viletsusist, kirisemisest, seesmine hingeline tasakaal, õnn. Enne peame aga vabanema halbusest, omandama õilsaid omadusi, siis alles oleme tõsiselt haritud.

Juba meie tulles siia maailma võtsid meid vastu hellad emakäed. Siin sirgusime ja tegutsesime, nõudes vanematelt suurt kannatust ja tahtjõudu igal sammul. Juba lapsena tärkavad esimesed tulevikuigatsused. Kuid üksnes ema õrnad ja hoolitsevad käed ei suuda olla lapse tulevikuigatsuste täidesaatjaks.

Olgu eeskujuks ja unistuseks meile eluradadel inimesed, kes loonud meile kaunima tuleviku, kes toonud oma elu ühiskonna altarile.

Tahtjõus peituvad kõrged aated. Ainult raudne tahtjõud eraldab üksikuid teistest, kujundades neist isikuid, kellede teeneid tuntakse kogu maailmas. Kui palju on olnud teadusepõllul isikuid, kes on ohverdanud oma elujõu selleks, et saavutada midagi suurt, millest tuleb kasu kogu inimkonnale. Tihti näeme kuulsate teadlaste hulgas isikuid, kes võrsunud kehvadest perekondadest, kasvanud vaesuses ja puuduses, kuid tahtjõu abil on jõudnud areneda ning jõudnud kuulsusse.

Sealsamas on isik, kes võiks tuua kasu ühiskonnale, kellel ei puudu jõudu ega andekust — puudub vaid tahtjõud. Selline ei viitsi isegi hommikul peale ärkamist asuda oma kohuste täitmisele, ta lesib ja mõnuleb veeretades oma töö kaaskodanikudele. Selline inimene on pahede ori. Võiksim võrrelda teda joomariga, kes küll tahaks vabaneda oma pahest, aga tal puudub tahtjõud oma kavatsust läbi viia. Olla pahede ja kirgede ori on sama, mis olla teise ori. Kes tahaks küll praegusel vabal ajal elada orjana. Me ise peame looma endale tuleviku, meie ise tunneme kord tasu oma töö eest.

Olgem külvajad, et meil oleks ka lõigata! Olgem tahtjõulised kasutama aega, mis suur Looja meile andnud!

Läheb ju üksainus kord elurännak kui päikese tee hommikust õhtu poole. Üksainus kord koome päevadest elukangast. Valmib kangas, sirutab aeg igavikust oma kää ja lõikab kanga telgedelt. —

Vanameister Oskar Luts — siin ta on.

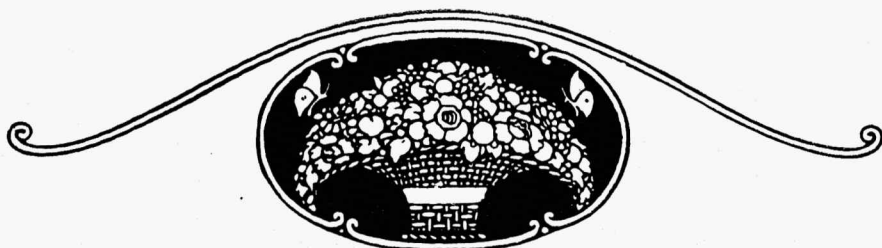
7. jaanuaril 1937. a. pühitses Tootsi-lugude autor Oskar Luts oma viiekümnendat sünnipäeva. Kes eestlasist, iseäranis aga õpilasist, ei tunneks Joosep Tootsi, Raja Teelet, rätsep Kiirt, Toomingat või teisi võrratuid naljamehi teoseis *Kevad, Suvi, Vaadeldes rändavaid pilvi, Kuldsete lehtede all, Tagahoovis* ja teisis juttudes, millede arv küünib üle poolesaja. Üks följetonide kogu *Vähkmann ja Ko* on 1914. a. isegi Haapsalus kirjutatud, ajal, millal kirjanik siin suvitas. O. Lutsu toodang on 7200-leheküljeline.

Kirjanik on ka igapäevases elus suur humorimees, nii et sõpradel oli tükk tööd enne, kui suutsid Lutsule selgeks teha, et tal maisest elust on viiskümmend aastat täis ja võisid õnne soovida. Paremas olukorras olid muidugi need, kes tegid seda kirja teel.

Jaanuarikuu jooksul korraldati üle maa O. Lutsu auks aktusi, kus kõikjal sooviti näha juubilaril veel elurõõmsana ja tervena järgneva viiekümne aasta vältel meie kirjanduspõllul.

Ühineme kõik nende ilusate soovidega ja ootame Taaralinnas elavalt kirjanikult jällegi mõnda uudisteost.

Kirjanik on suurelik, aga Joosep Toots ja tema riukad elavad edasi.

Õpilaste isetegevus.

Isamaa auks — alati valmis!

Kooli juures töötavad noorteorganisatsioonid.

Uue noorsoo organiseerimise seadusega on antud kindel seisukoht noorte ringidele ja organisatsioonidele Eesti riiklikus elus. Noortes peitub jõud, kodumaa tulevik, seetõttu on auväärseid kulupead, meie lugupeetud rahvajuhid mõelnud esijoones kasvavale noorsoole, et kindlustada meile puutumatu kodu Läänemere rannikul. See kodu jääb meile, kui töötame maast-madalast, koolipingist alates rahvuslikus meeles, käsikäes aatevendadega. Eestlane üksi on nõrk, aga eestlased koos moodustavad tugeva jõu, et hoida meie kätte usaldatud sini-must-valget.

Ühenduses peitub jõud. Et ühendust saada omamõttelistega, selleks on sadu selte, liite ja ühinguid. Noortele sobivaimaks tuleb kahtlemata pidada Noorte Kotkaste, Skautide, Kodutütarde ja Gaidide organisatsioone.

Pedagoogide juhatusel, omavanuste juhtimisel, ise tegutsedes ja mängides sirgume tulevikule. Meie ühistunde kinnitajaks on vorm, võitluse ja ustavuse sümboliks lipp, tegudeks kohustus olla alati valmis.

Meie koolis tegutsevad kõik eelnimetatud neli organisatsiooni. Noorkotkad ja kodutütred on otseselt seotud kooli nimega, kuna skaudid ja gaidid vastava seaduse puudumisel ei kuulunud kooli alla. Lähemas tulevikus muutub ka siin olukord jõesse astunud seadusega. Kahel viimasel organisatsioonil tuleb end lähendada koolile.

Skautlikes organisatsioonides töötab kooli 271 õpilasest 138, s. o. 50,9 %.

Eesti poeg jää aatele truuks!

Noorte Kotkaste Keskkooli rühm, millesse kuuluvad juhtidena ka Gümnaasiumi noorkotkad, töötab juba seitsmendat aastat, olles varemini nimetatud Gümnaasiumi rühmaks. Vastavalt organisatsiooni tegevuse tähtsatele ülesandele tegutsetakse nii vaimselt kui kehaliselt kasvatusel. Võetakse osa Maleva ja Peastaabi poolt korraldatud võistlustest ja laagrist, õiendatakse eri- ja järgukatseid, korraldatakse pidusid ja pidulikke koondusi, teenitakse

seltskonda jne. Rühm on jõukohaselt kaasa aidanud oma vanema venna Kaitseliidu ja sõsarorganisatsiooni Kodutütarde ettevõtetele, andes korrapidajaid, esinejaid, orkestrante jne.

Kõikidel aladel on saavutatud märkimisväärseid tulemusi. Möödunud suvel üleriigilises laagris Viljandis saavutati peale esikoha veel teisi ja kolmandaid kohti. Malevas tuli rühm 1936. a. paremuselt seitsmendaks rühmaks. Agaramaks noorkotkaks individuaalselt Alati valmis võistluses osutus pk. G. Kesker. Võetakse osa ka kooliõppetöö võistlusest.

Tublid ja ärksamad poisid lähevad Õpperühma, kus tänavu tegutseb Keskkooli rühmast kaks poissi. Möödunud aastal lõpetas nimetatud rühma kursuse Keskkooli rühmast R. Tikas, I. Soondra, E. Aleve ja E. Teras. Neist tegutsevad tänavu õpperühma alaliste lektoritena kolm viimast ja E. Aleve sama rühma kotkana. Nii ohverdavad kooli noorkotkaste juhid osa oma tööjõudu veel malevale, mis soodustab noorkotkluse arengut terves maakonnas.

Kavatsusist on eeloleval suvel korraldada rühma laagrit.

33-liikmelist poisteperet juhivad staapjärgmises koosseisus: vanakotkas õpet. H. Sirk, kotkas nk. I. Soondra, abikotkas nk. E. Aleve, lippur nk. E. Teras ja signalist kp. E. Allik.

Salku on kolm, neist üks orkestrisalk. I salga päälisk on pk. G. Kesker, II s. plk. pk. H. Kääramees ja III s. plk. pk. L. Altmäe.

Rühm on omal jõul muretsenud lipu, pealkirjaga: Eesti poeg jää aatele truuks.

Mäng ja töö käsikäes.

Kodutütarde Gümnaasiumi rühm on töötanud juba aastat neli. Rühma kuulub kaksteist tütarlast. Rühmavanem on algusest peale M. Reimann, rühmajuhid L. Kooskora ja abi H. Toomet. Rühm jaguneb kahte salka, kus juhtideks L. Lindal ja L. Randmets. Koondusi peetakse kaks korda kuus, kus õpitakse käsitööd, laule, vesteldakse ja valmistatakse ette järgukatseile. Esmaabi,

majapidamine, signalseerimine ja palju teisi alu vahelduvad mängude ja huviõhtudega K. L. Staabi ruumes, tihti ühiselt noorkotkastega. Nende õhtute ettevalmistus on huvipakkuv. Keetmine ja küpsetamine lähevad siin ruttu. Kõik püütakse ise teha.

Kevadel ja varasügisel jalutatakse mööda metsi, pall ja võrk kaenlas ning lõbus laul suus. Kodutütar armastab loodust.

Suvel käiakse laagreis. Möödunud suvel oli Lääne kodutütarde laager Uuemõisas ja ülemaaline laager Pärnumaal, Reius, millest võttis Gümnaasiumi rühmast osa kolm liiget. See on huvitav peatükk kodutütarlusest.

Käesoleval aastal töötab ka kodutütarde õpperühm, kuhu kuulub Gümnaasiumi rühmast neli tütarlast.

Rõõmus meel — elujõud.

Kodutütarde Keskkooli rühm on kooli suurim noorterühm 45 liikmega. Koos käiakse igal esmaspäeval rühmavanema õpet. A. Kase ja rohkete abide õpet. E. Särmi, pr. A. Uluotsa ja õpil. A. Seileri juhatusel. Koondusel õpitakse järgukatseid, laule, mängu ja muud kodutütre tarkust. Peale õppekoonduste korraldab rühm majapidamiskoondusi, valmistades ühisel jõul ja nõul küpsiseid, vastlakukleid ja teisi suupäraseid maiustusi.

Korraldati jõulupuu, kus külalistena viibisid Gümnaasiumi rühma kodutütred ja Keskkooli rühma noorkotkad.

Töökavas on veel töotuseandmine, lõkkeõhtu, emadepäeva korraldamine ühes näitusega noorte töist ja jalutuskäigud.

Rühma liikmed on osa võtnud suvel korraldatud laagrist ja ootavad nüüd igatsusega, kunas tuleb suvi, et veeta mõni päev kindla distsipliini all, õppida laagrikorda, tutvuda teiste eesti noortega jne.

Rühm jaguneb nelja salka. I salga juht on E. Jürine, II s. juht L. Silla, III s. juht N. Saarna ja IV s. juht M. Lamp. Rühmajuhiks on L. Mutt ja abiks M. Tombach.

Laagrite ja võistlustega sihile lähemale.

Gümnaasiumi ja Keskkooli skaudid kuuluvad väljaspool kooli asetsevasse rühma, kuid see ei takista rääkimast skautlusest koolis. Kooli skaudid moodustavad omaette mõttelise terviku, mis on olnud aastate jooksul suunanäitajaks tervele Lääne malevale.

Paljud kaasõpilased nägid Paralepas, kolmandas suurlaagris, mida skaudid suvel teevad. Veel praegugi tuletavad Lääne skaudid meelde helgeid laagripäevi kodulinna läheduses.

„Hüppa, hüppa, hüppa, suurde laagri Paraleppa!“

Suur sõprus ühendab kõiki skaute ja vanemaid. Aga, mis teevad need paljapõlvsed poisid talvel? Valmistavad suvele. Lord R. Baden-Powell ütles ju: „Aasta on kaks nädalat laagrit ja viiskümmend nädalat laagri ootust“.

Tutvunetakse loodusetarkusega, käsitööga, kokakunstiga, unustamata seejuures ka vaimseid alu. Vahelduseks on laul ja mäng...

Skautidel on kaks suurt püha: jüripäev, — suvise tegevuse algus, ja emadepäev.

Eriharuna töötab meriskautlus.

Keskkoolis on skaute 20. Gümnaasiumis ei ole. Juhtidest õpivad keskkoolis A. Käppa, E. Reesaar ja S. Jõe.

Vastu paremale tulevikule.

Töö Haapsalu gaidideperes, kuhu juhtidena ja agarate kaasalööjaina kuuluvad ka Gümnaasiumi ja Keskkooli gaidid, sünnib järgmiselt: malevakoondusi peetakse üks ja rühma- ning salgakoondusi kaks korda kuus.

Peale selle töö on gaidid tegutsenud aladel, mis ulatuvad kaugemale igapäevase tegevuse piirest. On välja antud ajakirju, albumeid, korraldatud referaat- ja käsitööõhtuid, mitmesuguseid kursusi jne.

Koos skautidega on korraldatud emadepäevi, jõuluõhtuid ja muid pidustusi.

Ka üleriigilisele gaidide ettevõttele on Haapsalu gaidid kaasa löönud. Nii esineti Narva-Jõesuu suurlaagris 1933. a. vägagi edukalt, sest juba teisel päeval lehvis eeskujuliku üksuse lipp läänlaste telgil. Samuti käidi Võrus ja möödunud suvel Kiidjärvel. Ka igaaastasist gaidjuhtide kursust, millised peetakse traditsiooniliselt jõuluvahel Tartus, võtavad Haapsalu gaidid osa.

Selle suure aatetöö keskuseks on olnud Läänemaa Keskkoolis ja Gümnaasiumis õppivad gaidid. Talvel õpingud ja koondused, suvel laagrid ja matkad, nii mööduvad päevad kooli gaidide peres.

Viimasel ajal käib gaidide tegevus jällegi tõusuteed. On loota, et tegevuse algaastaist päritud suund ja rajatud sihid leiavad nüüd, kus gaidlus on saanud ka riikliku tunnustuse oma püsiva tööga, väärilise peegelduse kooli gaidide vaimses ilmas.

Koolis õppivaist kolmekümnest gaidist kuuluvad juhtkonda L. Jürjer — Meelespea salga juhina, I. Öngo — Kannikese s. juhina ja M. Mägi — Kanarbiku s. juhina.

Humanitaarring.

Renessanss Humanitaarringi tegevuses algas möödunud aastal ja see jätkub pideva tõusu tähe all tänavugi. Näib, et peagi saavutame tasapinna, mis oli ringil mõni aasta tagasi, siis kui vaimsed üritused moodustasid kaalukama osa õpilaste isetegevusest.

Nagu teised ringid, nii läks ka Humanitaarring 1. märtsist üle uuele põhikirjale. Seati sisse nõutav raamatupidamine.

Möödunud aastal anti välja kooli album „Murdlained“, mida toimetas kolmeliikmeline peakoosoleku poolt valitud toimikond. Tänavu jäeti see ülesanne juhatusel kompetentsi, kes tegeleb albumi toimetamisega, kuna väljaandjaks on kool. Nii peaks „Murdlained“ tänavu veelgi rohkem kajastama Läänemaa Ühisgümnaasiumi ja Keskkooli elu.

Kahjuks pole suutnud juhatus esindusliku albumi toimetamise kõrval kuigi palju rõhku panna jooksvale tööle. Tööõhtuid pole olnud. Küll aga uue ja huvitava

Humanitaarringi juhatus 1936/37. õ-a.

Esireas vasakult: E. Õngo – abisekretär, H. Limberg – sekretär, õpet. H. Sirk – ringivanem. Teises reas: E. Aleve – esimees, J. Kelder – abiesimees ja A. Eller – laekur.

üritusena lisandus deklamatsioonide-võistlus 23. jaanuaril, mis kujunes lõbusaks koosviibimiseks rohkem kui poolele kooliperele. Võistlus sündis kahes klassis – nooremas ja vanemas. Esimeses klassis võistles 11 ja teises 5 õpilast. Juhatusel poolt valitud žürii tegutses koosseisus: esimees ringivanem õpet. H. Sirk, liikmed õpetajad L. Kaal ja K. Kooskora, õpilased H. Kiindok, G. Siht ja E. Õngo.

Kohaletulnuile anti hiljem diplomid. Ühele võitjale kinkisid klassi kaasõpilased raamatu.

On püütud äratada huvi kirjanduse, kunsti, ajaloo, keelte ja teiste humanitaarainete vastu. Ringi liikmed on ses suhtes eeskujuks, lugedes palju kirjandust ja arendades endid otsese õppetöö kõrval, kasutades elavalt kooli raamatukogu.

Mõnigi huvitav ala, nagu näiteks sektiiooni asutamine ja kirjandusliku kohtu korraldamine tuli ajapuudusel kas tegevuskavast välja jätta või järgnevale aastale edasi lükata.

Deklamatsioonide-võistluse võitjad.

Esireas vasakult nooremas klassis: F. Lassur – 2. koht, K. Lindgrön – 3. k., E. Roberg – 1. k. Teises reas vanema klassi võitjad: J. Kelder – 2. koht, H. Limberg – 3. k. ja L. Saar – 1. k.

Spordiring.

Spordiringi juhatus 1936/37. õ.-a.

Istuvad esireas vasakult: L. Kooskora – laekur, õpetajad H. Roosimägi ja O. Arumaa – ringivanemad. Teises reas: J. Paas – esimees, H. Toomet – abisekretär. Seisavad: J. Roosnupp – sekretär ja E. Aleve – abiesimees.

Heites pilgu Spordiringi tegevusele peame eriti esile tõstma 1935/36. õ.-a. tegevust, mis olnud kahtlemata edurikkaim ja saavutusterikkaim aasta Spordiringi tegevuses. Liikmeina võttis mõõdnud aastal Spordiringi tegevusest osa 108 õpilast. Kergejõustiku võistlusi (ühes sisevõistlusega) peeti 4, ujumisvõistlusi 1, võrkpallivõistlusi 3 ja päälle nende veel spordimärgikatsed. Suurüritusena tuleks nimetada Spordiringi osavõttu Tallinnas peetud Gümnaasiumide Võimlemis- ja Spordipäevadest 16. ja 17. juunil. Spordiring esines 16 nais- ja 14 meesõpilasega. Eriti edukalt esines neil spordipäevadel A. Kreek, kes tõi meie gümnaasiumile kaks esikohta ja omandas ühtlasi kaks kuldmedalit, nimelt: kuulis ja kettas, kusjuures kuulis püstitas ta uue üleriigilise koolinoorsoo rekordi tulemusega 17.50 m. Olgu siinjuures tähendatud, et mainitud tulemus on Eestis kõikide aastate kohta paremuselt teine (parim: A. Viiding 17.92). Kettas saavutas Kreek tulemuse 48.13 m. Kahtlemata jääb A. Kreek gümnaasiumist võrsunud sportlaste keskseks kujuks. Ei ole liigne ära märkida, et A. Kreegi normaalkuuliga (7,257 kg) saavutatud tulemus 15.21 m on täiesti rahvusvahelisse klassi kuuluv ja kõneleb küllalt selget keelt tema võimeist. Seega on gümnaasiumi Spordiring annud Eestile kaks eliit-sportlast (A. Kreek, I. Piliiste). Päälle mainitute omandas gümnaasiumi Spordiring veel järgmised kohad: 4×100 m teatejooksus III koht (koosseis.: N. Droste, K. Tammiste, H. Kursk ja F. Saarlaid) ja tütarlaste võrkpallis III koht (koosseisuga: E. Tammeveski, L. Kooskora, G. Reinans, E. Reinbach, L. Tammik ja A. Männik). J. Paas: kuulis VI koht ja kõrgushüppes V koht.

ning H. Vildmaus'i oda tulemust 47.07 m. Võrkpallivõistlusil tuli meistriks, meesõpilasile V gümn.-kl.

(koosseisuga: E. Teras, H. Vildmaus, J. Paas, F. Saarlaid ja H. Kiindok) ja naisõpilasile V keskk.-kl. (koosseisuga: A. Ein, L. Saar, L. Mutt, A. Kiindok, L. Kalju ja A. Kalju).

Spordimärgi sooritasid järgmised õpilased:

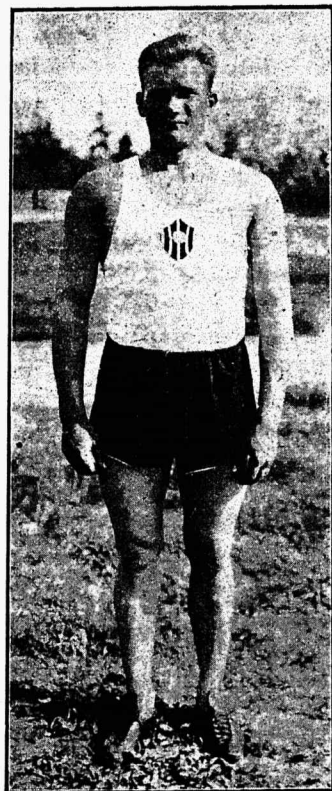
I järk: K. Raudmann, E. Syssojeff, J. Kimmel ja I. Soondra.

II järk: L. Altmäe ja R. Miks.
III järk: G. Kesker, E. Kuuskor, E. Kelt, K. Kranfeldt, E. Palias, H. Tammiste, E. Reesaar ja M. Droste.

7. märtsil korraldas Spordiring Paralepas suusavõistlused Haapsalu koolidele.

Siinkohal tuleb nimetada, et erilist edu on saavutatud mõõdnud aastal ka hoota-hüpetes ja kool omab kõik kolm üleriigilist koolinoorsoo rekordi mainitud aladel. Need on järgmised: hoota kaugus: J. Paas 2.96 m, hoota kolmik: J. Paas 8.57 m ja hoota kõrgus: F. Saarlaid 1.32 m. Need rekordid saavutati kõik Olümpianädala puhul korraldatud võistlusil.

Mis puutub käesoleva õppeaasta sügisel korraldatud kergejõustiku võistlusisse, siis peab tõsita, et on märgata üldist keskmise taseme tõusu. Koolirekordeist purustati üks, nimelt hooga kolmikus J. Paas'i poolt tulemusega 12.73 m. Teistest paremaid tulemusist tuleks nimetada F. Saarlaid'i 400 m jooksu tulemust 55,8 sek. ja 100 m jooksu tulemust 11,9 sek.

Aleksander Kreek.
Kooli kõigi aegade parim sportlane.

Arvestades ainult meie kooli tagajärgi, tuli A klassis (võistlusmaa pikkus 3 km) esimeseks I. Soondra ajaga 14,59 min., B klassis (1,5 km) K. Kranfeldt 7,4 min.

Veel on korraldatud traditsiooniline sisevõistlus hootahüpetes ja võrkpallis nooremaile klassidele. Tulemas on võimlemisdemonstratsioon, mille sissetulek läheks Spordiringi 10-aastase tegevuse tähistamiseks väljaantava albumi kuludeks.

Huvitav on mainida, et kooli arhiivist leitud vanade protokolliraamatute põhjal ring on kaks aastat

vanem kui senini arvati. Selle põhjal fikseeriti uueks ringi asutamisaajaks 17. november 1925. a.

Ring töötab praegu järgmise juhatusega: ringivanemad: õpetajad **H. Roosimägi** ja **O. Arumaa**, esimees: **J. Paas** (V gümn.-kl.), abiesimees: **E. Aleve** (IV gümn.-kl.), laekur: **L. Kooskora** (IV gümn.-kl.), sekretär: **H. Toomet** (IV gümn.-kl.) ja abisekretär: **J. Roosnupp** (V keskk.-kl.).

Tiivustagu see auhind tahet — olla alati parimaks klassiks koolis!

Nii kõlab V reaali- ja IX humanitaarlennu poolt Läänemaa Gümnaasiumile 1935. aastal annetatud rändauhinna statuudi kaheksas paragrahv.

Auhinda, mis kujutab kõrvaloleval pildil toodud kuldset võidusammast mustal alusel pealkirjaga: „Parimale klassile õppetöös LG V r. ja IX h. lendude poolt“, tuleb kaitsta neli õppesemestrit järjest või viis õppesemestrit vaheldumisi.

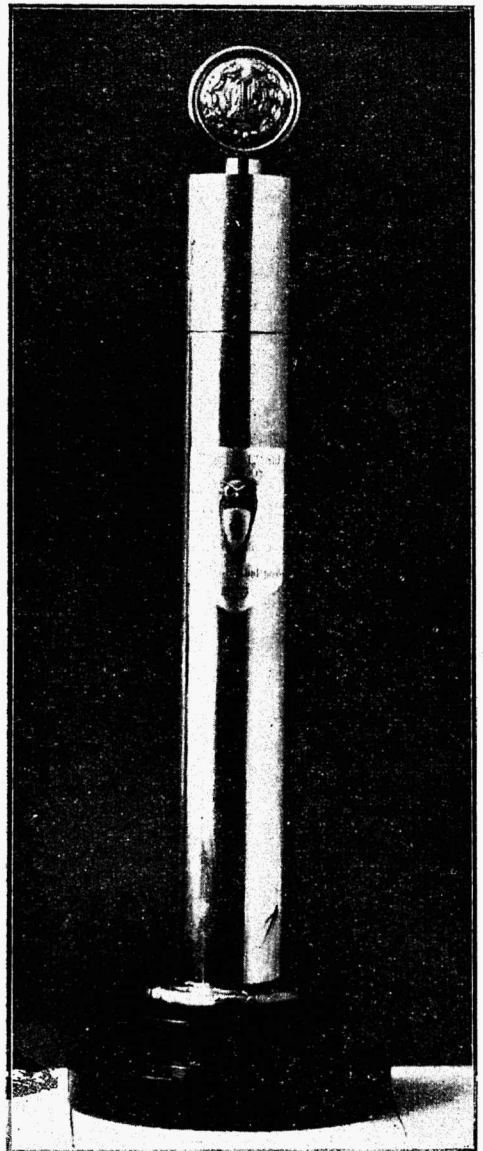
Auhinnavõitja klassi iga semestri kohta teeb kindlaks õppenõukogu, ja auhind antakse üle möödunud semestri parimaks tunnustatud klassile kogu kooli õpetajas- ja õpilaskonna juuresolekul. Auhind jääb võitja klassi valdusse kuni semestri lõpuni ja hoitakse klassiruumis vastaval alusel silmapaistval kohal.

Auhinna lõplikul omandamisel varustatakse auhind vastava pealkirjaga ja võitja klass omab õiguse auhinda kuni koolikursuse lõpetamiseni alal hoida oma klassis.

Auhinna lõplikult võitja klassi koolilõpetamise puhul auhind asetatakse ühes lõplikult auhinna-võitjaklassi pildiga kooliruumis silmapaistvale kohale.

Senini on võidusamba valdajaiks olnud:

- 1934/35. õ.-a. kevadsemestril V klass,
- 1935/36. õ.-a. sügissemestril V klass,
kevadsemestril V klass,
- 1936/37. õ.-a. sügissemestril V klass ja
kevadsemestril IV klass.

Laskespordiring.

Läinud aastal astus esmakordselt meie koolis töötavate ringide perre Laskespordiring. Juba algul tõusis tema liikmete arv sajani. Ka käesoleval aastal on ta suutnud koondada enda ümber samapalju tarmukaid noori. Võib õigusega nentida, et Laskespordiring on kujunemas meie kooli üheks tähtsamaks ja suuremaks ringiks. Seda tänu tema energilisele hooldajale õpet. ltn. O. Uluotsale.

Laskespordiring asutati läinud aastal eesmärgiga, et tõuseks huvi laskeasjanduse vastu ja et anda õpilastele võimalus endid praktiliselt täiendada sellel alal. Seda võimalust kasutati juba algusest päle väga elavalt ja kevadeks oli laskesportlaste tase märgatavalt kõrgem eelmisest aastast. Tema liikmed olid edukad isegi võistlusel üleriigiliste koolinoorte parimatega. Nii saavutasid R. Marlei ja E. Vanajan I kl. laskuri ja I. Luba II kl. laskuri märgi.

Ring töötab algusest päle kindla kava järgi ja peab korralisi harjutusi kahes rühmas. Osavõtt neist on olnud

Laskespordiringi juhatus ja revisjonikomisjon 1936/37. õ.-a.

Istuvad esireas vasakult: H. Vildmaus — esimees, õpet. ltn. O. Uluots, — ringivanem, H. Kiindok — abiesimees. Teises reas: A. Ambros — rev.-kom. liige, K. Kuldkepp — laekur. Seisavad: E. Teras — rev.-kom. liige, J. Paas — sekretär ja R. Marlei — rev.-kom. liige.

siiani väga elav, mis näitab, et Laskespordiringi asutamisega on astutud õige samm. Jääb ainult soovida, et ring töötaks ka edaspidi sama suunaga ja sama tarmukusega, arendades LÜG-i ja LK-i noori laskespordi alal.

Ringi juhatuse koosseisu kuuluvad: H. Vildmaus [gümnn. V kl.] — esimees, H. Kiindok [gümnn. V kl.] — abiesimees, Joh. Paas [gümnn. V kl.] — sekretär ja K. Kuldkepp [gümnn. V kl.] — laekur. Revisjonikomisjonis on R. Marlei [gümnn. IV. kl.], A. Ambros [gümnn. IV kl.] ja E. Teras [gümnn. V kl.]

Kroonika.

Lahkujad, kes nad olid.

Möödunud aastal lõpetas Läänemaa Ühisgümnaasiumi 8 poeglast ja 7 tütarlast, kes siirdusid kas edasi õppima ülikooli, kutsekoolesse või otse ellu. Poistest läks suurem osa oma kodanikukohuseid täitma — kaitsevähke.

Nimeliselt olid lõpetajad järgmised: Aino Andresson, Enda Ennist, Theodossia Gants, Helmi Karro, Aleksander Kreek, Karla Liivamägi, Harald Neider, Leonti Raudsepp, Helga-Hedvig Strahn, Evald Tammert, Artur Tammisto, Selma Timberg, Erich Vanajan, Linda Vara, Vladimir Žemčuzin.

A. Eller — tunnustatud kirjamees.

23. jaanuaril s. a. Tallinnas korraldatud kõigi Eesti gümnaasiumide abiturientide esindajate vahelisel kirjanditevõistlusel teemal „Eesti majanduse arenemise suund ja väljavaated,“ omandas kolmanda koha Tallinna Poeglaste Gümnaasiumi ja Saaremaa Ühisgümnaasiumi järel Läänemaa Ühisgümnaasiumi abiturient Arnold Eller. Auhinnaks 75 kr. ja diplom.

See on juba teine kord, kus meie kooli kirjamees leiab kõrgema tunnustuse. Teatavasti tuli möödunud aastal Enda Ennist samal võistlusel esimeseks.

Võtkem eeskujuks!

Õppenõukogu otsusel tunnistati kooli parimaiks õpilasiks 1936/37. õppeaastal Gümnaasiumi V klassist Arnold Eller ja Karl Raudmann ja gümnaasiumi IV klassist Alide Seiler ja Ervin Aleve.

Valvel noorsoo tuleviku eest.

1. märtsist 1937. a. hakkas maksma uus noorsoo organiseerimise seadus, mis korraldab põhjalikult ümber ja annab seadusliku kaitse ja soodustuse tegutsevaile noorteorganisatsioonidele.

Vormikandmise õiguse omavad ainult Noorte Kotkaste, Kodutütarde, Skautide ja Gaidide malevad. Viimased kaks organisatsiooni korraldatakse koolide järele, nagu on seda noorkotkad ja kodutütred, kusjuures iga rühma eesotsas peab seisma pedagoog.

Peale nimetatute on noorte osavõtt lubatud ka mõningaist teisist organisatsioonest.

Samast päevast läksid üle normaalpõhikirjale kõik koolis tegutsevad õpilasingid. Uue põhikirja alusel on mõningais ringi küsimusis otsustamisõigus peale õppenõukogu veel Haridusministeeriumi noortesakonnal.

2. novembrist 1936. a. nimetas Vabariigi Valitsus Haridusministeeriumi noortejuhiks kol.-ltn. J. Vellerind'i VR I/3 ja 1. novembrist samast aastast Haridusministri käskkirjaga noortenõunikuks J. Maismaa VR II/3.

Meenutagem eksameid!

Kooli- ja klassikursuse lõpetamisel raskeks, kuid ka huvitavaks jõukatsumiseks on kevadised eksamid. (Mitte ära vahetada järeleksamitega, millede kohta ei saa tarvitada väljendit „huvitav.“) Kas mäletate veel, mis aineis nad olid? Kui ei, siis lugege, siin nad on.

V güm.-kl.: eesti ja inglise keeles kirjalik, ladina keeles ja füüsikas suuline.

IV güm.-kl.: saksa keeles ja matemaatikas kirjalik ja ajaloos suuline.

III güm.-kl.: saksa keeles ja matemaatikas kirjalik.

IV keskk.-kl.: eesti keeles ja matemaatikas kirjalik.

III keskk.-kl.: eesti keeles suuline ja kirjalik.

Kooli kuldsuud võistlevad.

Toimetustöö lõpul selgus, et Humanitaarring korraldab 15. aprillil kõnevõistlused, millest võtavad osa gümnaasiumist K. Kuldkepp, L. Kaevats ja A. Eller ja keskkoolist A. Piile ja H. Koorits.

Žüriis on dir. A. Üksti, eesti keele õpetaja H. Sirk, loogika õpet. A. Kask ja õpilased J. Kelder, E. Reinbach ja E. Öngo.

Kõnelda tuleb võistlejal kaks kõnet, üks enese poolt valitud ja teine määratud teemal.

Õpilased tundku kodumaad!

Eeloleval kevadel korraldavad kõik klassid ekskursiooni kodumaa tundmaõppimiseks. Sõidetakse ülikoolilinna Tartu, põhjarannikule, pealinna, Vilsandi ja mujale.

LÜG ja LK arvudes.

Raking Klass	Poeglapsi	Tütarlapsi	Kokku	Noorkotkaid	Kodutütreid	Skaute	Gaide	Kaitseliitlasi	Human.-ringi liikmeid	Spordiringi liikmeid			Laskuringi liikmeid
										Poeglapsi	Tütarlapsi	Kokku	
I keskk.	16	22	38	6	10	2	6	—	—	8	6	14	15
II keskk.	17	26	43	7	11	1	2	—	6	5	3	8	8
III keskk.	26	20	46	6	8	8	5	—	2	10	12	22	10
IV keskk.	22	26	48	4	8	6	5	1	—	7	10	17	17
V keskk.	16	32	48	9	11	3	3	—	4	12	8	20	15
KOKKU keskkoolis	97	126	223	31	48	20	21	1	12	42	39	81	65
IV gümn.	13	13	26	1	6	—	3	6	8	8	10	18	13
V gümn.	12	10	22	1	6	—	1	6	9	7	1	8	8
KOKKU gümnaasiumis	25	23	48	2	12	—	4	12	17	15	11	26	21
KOKKU keskkoolis ja gümnaasiumis	122	149	271	33	60	20	25	13	29	57	50	107	86

TOIMETUS: Humanitaarringi juhatus: õpetaja Henn Sirk, õpilased Ervin Aleve, Johannes Kelder, Hilja Limberg, Endla Öngo ja Arnold Eller
VÄLJAANDJA: Läänemaa Ühisgümnaasium ja Keskkool

S 5473

K.-m. Ulrich Selg

Rohu, värv, kosmeetika, parfümeeria,
keemiaained, jalgrataste, raadio ja
fototarvete kaubandus

Haapsalus, Karja tän. 6

Foto

Joh. Kalda (end. Grünthal)

Haapsalus, Kalda tän. 31. Telef. 66

Õpilased!

Teie aastast-aastasse suurenev poolehoid meie
ärile on meid tiivustanud täpselt täitma Teie soove.
Meie laod pakuvad Teile kõike, mida vajate koolis.

K.-m. Vennad Tamverk

HAAPSALUS, KARJA TÄN. 5, TELEF. 9

.....
E. Evald

Karja tän. 8

JALANÕUDE-, NAHA- JA
REISITARVETEKAUPLUS
.....

A/S „TEKLA”

Haapsalus, Ehte tn. 2, tel. 1-57

Riideärid:

Tallinnas, S. Karja 15, tel. 445-23,

Pärnu mnt. 6, end. Valli 10, tel. 468-02

Haapsalus, Ehte 2, tel. 1-57

Kuressaares, Kauba t. 2, tel. 1-57

Mustvees, Tartu t. 15, tel. 62

Narvas, Peetri pl. 2, tel. 2-38

Petseris, Kaubarida 6—7, tel. 117

Pärnus, Vee ja Pika t. nurgal, tel. 1-10

Rakveres, Turuplats, tel. 2-85

Valgas, Keskk t. 14, tel. 26

Viljandis, Tartu t. 6-a, tel. 2-40

Võrus, Jüri t. 5-a, tel. 1-26

Peakontor, Tallinn, S. Karja 15, tel. 448-18

Müügil kindlate hindadega järgmised kodumaa vabrikute kaubad:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A.-S.-i,
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O.-ü.-se,
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse ja O.-ü Eesti Niidivabriku.

Välismaa kauba tarvitamisel voolab meie raha üle piiri,
suureneb järjest töötute arv, jääb vaeseks maa ja rahvas!

Ostes kodumaa kaupu, vähendame tööpuudust!

Õpilastele

parim kirjutusmaterjali
ja raamatute ostukoht

K.-Ü. „Lääne” raamatukauplus
Haapsalus, Karja tän. 14